

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 240

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1 a.

INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ția.

Mulțumite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Votul universal mincinos

Partidele maghiare încep să se rostescă asupra vederilor și intențiilor lor cu privire la votul universal. Cel dintâiu care a luat cuvântul prin publicitate a fost d. Fr. Kossuth „șeful celui mai mare partid opoziționist”, cum îl numește „*Budapesti Hirap*”; el a exprimat, probabil, cum adăgă același ziar, punctul de vedere, în această chestiune, al miezului partidului kossuthist.

Printr'un articol de ziar, mai întâiu d. Fr. Kossuth a făcut cunoscut lumii și țării că, deoarece n'ar putea să admită votul universal, secret și egal pe care-l reclamă „vrășmașii statului național maghiar”, s'a gândit d-sa și a chibzuit un astfel de drept de vot universal, care „să nu atingă drepturile națiunii maghiare...”. După concepția oamenilor politici de felul d-lui Fr. Kossuth adică, una din națiunile cari alcătuiesc statul poliglot ungar ar fi să aibă *mai multe* drepturi de cât celelalte, — ba, în ce privește pe cele politice, ar fi să le aibă *pe toate*, iar celelalte *niciunul*. — Să privim însă în întregime lui fătul chibzuirii și închipuirii d-lui Fr. Kossuth.

Ar fi vorba de un astfel de vot *universal*, care s'ar întemeia pe noua lege a instrucției populare elementare obștești și gratuite. Alegător ar fi acela, care va putea să prezinte un certificat ce i-s'ar libera gratuit pe temeiul legii lui Apponyi, precumcă știe să citească și să scrie *ungurește*. Dar fiindcă această măsură nu s'ar putea aplica decât în viitor, căci legea lui Apponyi nu-și va da rezultatele din punctul de vedere al

dreptului electoral decât după două decenii dela punerea ei în aplicare — până atunci s'ar putea lua măsuri transitorii, ca să se sporească numărul alegătorilor până la îndoitul celor actuali. — În ce privește *secretul* votului, acesta să se admită numai la orașe, „fiindcă acolo majoritatea covârșitoare a locuitorilor știe să citească și să scrie (ungurește), și astfel condiția tehnică prealabilă de căpetenie a votului secret există;” la sate însă ar fi să se mențină sistemul votului pe față. În sfârșit, din punctul de vedere național, „pentru asigurarea supremației maghiarimii, cea mai mare importanță ar fi să se dea împărțirii *potrivite* a cercurilor electorale...”

Cumaimult cinism ar fi cu adevărat greu să se rostescă cineva pentru un vot *universal* în atâtea feluri meremetisit și falsificat... O dispută pe care d. Fr. Kossuth a avut-o apoi cu o parte din alegătorii săi din Cegléd, a venit să accentueze și mai mult, și falsificarea și cinismul. O deputație a unei întruniri socialiste din acel oraș a venit adevărat să roage pe d. Fr. Kossuth, ca în calitate sa de deputat ales acolo, să supună Camerei soluțiunea acelei întruniri relative la votul universal, egal și secret. Spre a da lucrului o solemnitate și mai mare, d. Kossuth a convocat pe partizanii săi din adunarea deputaților, și astfel a primit deputația socialistă din Cegléd. A primit-o ca s'o dascălească. I-a cerut, anume, ca în petiția adresată Camerei să adauge, că reforma pe care o dorește și socialistii va trebui să țină socoteală de „drepturile istorice ale națiunii maghiare și de influența ce se cuvine inteligenței” și să nu primej-

diască aceste *drepturi* și această influență... Deputația din Cegléd a refuzat, firește, această meremetisire a rezoluțiunii votate de întrunirea pe care o reprezenta, și atunci ne spun ziarele, — un schimb de cuvinte destul de violent s'a iscat între deputații kossuthiști de față și între membrii deputațiunii.

La un moment dat, conducătorul deputațiunii, Kondor, se adresează d-lui Fr. Kossuth zicându-i:

„Cu toate astea, cunosc un foarte bun patriot maghiar care era partizan al dreptului electoral egal...”

La întrebarea d-lui Kossuth: — cine anume? — socialistul răspunse prompt: — Fericitul întru domnul părinte al excelenței tale, Kossuth Lajos!

Epigonul continuând să facă pe miratul, șeful deputațiunii socialiste îi explică anume, că Ludovic Kossuth, în memoriile sale, pe care de altmintrelea le-a aranjat pentru tipar însuși d. Fr. Kossuth, marele revoluționar s'a rostit pentru egalitatea tuturor drepturilor politice, între cari firește că intră și dreptul egal de vot.

Foarte amărâți, deputații kossuthiști au cerut șefului lor să nu mai asculte pe acei îndrăsneți rari patrioți. — Să plecăm de aci! au exclamat mai mulți, iar domnul Fr. Kossuth a declarat în cele din urmă că, în calitate lui de deputat al orașului Cegléd nu poate refuza să comunice camerei petițiunea adunării populare, dar că va adăuga, din partea lui, rezerva pe care a cerut în-

Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească

de N. IORGA

Cultura românească e una singură. Trebuie să aibă aceleași forme exterioare, același stil, dacă nu același vocabular și aceleași întorsături sintactice. Dar poporul românesc, care se poate mândri cu aceea că găsește în graiul deosebitelor provincii atâtă bogăție de cuvinte, de o neprețuită valoare în poezie, și atât de originale figuri în locuțiile ce se păstrează în fiecare colț din românie, nu trăiește pretutindeni în aceleași condițiuni politice și sociale. Seăderea mare ce rezultă din aceasta se compensează însă literar, cultural și moral prin varietatea de inspirație, pe care puține popoare o pot avea în același grad.

O cercetare a părții pe fiecare provincie o are în cultura comună e totdeauna folositoare. Istoricul și istoricul literar — care e înainte de toate un istoric obiectiv și drept, neînraurit de capricii subiective — e dator să o facă. Intre altele și pentru a fixa legături, pentru a statornici valori și a îndreptăți tendințe cari, luate împreună, pot forma în anume momente o operă de dreptate și pot da o satisfacție legitimă.

O încercare astăzi, în linii generale, cu privire la ardeleni, înțelegând prin cuvântul acesta pe românii din Ungaria.

La început se poate zice că ardelenii au fost aproape numai dascăli, și încă nu dascăli la ei

acasă, unde împrejurările nu îngăduiau marea dascălie răspânditoare de ideale și îndemnătoare la fapte naționale, ci numai săraca dascălie de sat, dascălia de seminarium sub ochiul vlădicăi, de cele mai multeori timid, ori și o biată dascălie de Brașov între negustori bănuțelnică cari cereau mai ales ca odraslele lor să „învețe carte”. Fuseseră deci ardelenii dascăli la noi: întâiu dascăli la boieri, mai sus de slugi și mai jos de personalul străin al guvernatorilor și guvernorilor. Astfel Lazăr pe lângă copiii Bărcăneșului, în condiții pe cari nu le știm, dar nu le putem bănuși prea onorabile — de un astfel de profesor n'a vorbit nici unul din acești tineri, ajunși în fruntea boierimii muntene — și tot astfel apoi Gherasim Vida Maramureșeanul pe lângă copiii lui Ilie Kogălniceanu și ai Vornicului Vasile Alexandri, cari își băteau joc de dânsul stricându-i somnul și măzgăindu-i în ațișeală muștățile. Matematici formați în bune școli de știință exacte, ei erau căutați uneori și ca ingineri. Deținători de sisteme pedagogice nouă, „nemțești”, li se încredința câte un loc de învățător la școlile începătoare, ca acela pe care-l avu un necunoscut la Zorlenii din Tutova, ai lui Alecu Calimah, ori Florian Aaron la moșia lui Dinicu Golescu.

Opera lui Lazăr nu e un profesorat, ci un apostolat, cu toată căldura, măreția, avântul generos, lipsa de plan și de disciplină care se găsește întrunite fatal într'o asemenea misiune.

Cine s'ar fi putut gândi la un program de studii, și chiar la examene ca acelea pe care în Iași înaintea boierimii le făceau cu strălucit succes

celuialt matematic format în Apus, ai „inginerului” celuialt, Asachi? Nu mai e un dascăl, ci un „învățător”; cu el nu vine o inteligență, un capital de cunoștințe, o metodă, ci însuși sufletul școlii ardeleni de înaltare a sufletului național prin admiterea originii glorioase. El nu aparține unui curent, deși pornește din el; ca toate personalitățile excepționale e o întrupare omenească superioară a necesității bune a lucrurilor. El se naște la Avrig, învață pretutindeni, predică în Bacurești și moare în satul lui, dar nu se sălășluiește permanent în idealul acestui neam.

Urmasul lui în această misiune, al doilea misionar deci al culturii unice românești, conștient și militant în veacul deșteptării popoarelor, nici nu e un ardelen, ci unul de dincoace, Eliad. Iar, peste omul excepțional, dezvoltarea liniștită a dascăliei ardeleni, cu tineri harnici, având școală bună, simț de ordine și disciplină, grijă de gospodărie, urmează. Când școala primară și învățământul casnic nu fură singurele mijloace de instrucție, ci școala secundară publică a Regulamentului Organic fu întemeiată, tot asupra ardelenilor căzu sarcina de a fi profesorii cei dintâiu, împreună cu prea puține elemente formate în țară. Limba latină, filozofia, istoria veche erau neapărat, și rămăseră multă vreme domeniul lor exclusiv. Dacă mi-e îngăduit să adaug o amintire personală, nu voi uita niciodată pe profesorul de limba latină dela liceul din Botoșani, Marcian, care înfățișa însuși tipul profesorului de „dincolo”, în ce avea mai nobil și mai educativ: stăpân pe sine totdeauna,

zadar deputațiunii s'o intercaleze în textul rezoluției. Ceea ce a și făcut întocmai.

Acuma, dacă șeful „celui mai mare (adică mai numeros) partid opoziționist“ s'a rostit cu privire la ceea ce dânsul e în stare să înțeleagă sub o reformă, pe care ar boteza-o totuși „vot universal“, firește, că și celelalte partide, prin conducătorii lor, se vor simți obligate să se pronunțe. — Deocamdată avem, în această privință, următoarele constatări, până acum necontestate:

Șeful guvernului, contele Hédevráry, e partizan al dreptului de vot universal, dar tot numai „cu convenita onoare a intereselor naționale“; în ce privește „menținerea echilibrului social“, nu accentuează necesitatea neapărată a unor asemenea nizuințe.

Amănunțirea rezolvării chestiunii și-o rezervează pentru timpul când „datele numărătoarelor populațiunii din 1910 vor fi pe deplin coordonate, și vor oferi icoana exactă a raporturilor naționale și sociale din țară“.

„Una din personalitățile cu mai multă greutate și trecere în partidul muncii“: d. Ștefan Tisza, pretinde, din parte-i, nu numai „păstrarea caracterului național al statului maghiar“, ci și „neapărata asigurare a echilibrului social, a rolului conducător al clasei mijlocii“...

Care de care mai... *universal*, cum se vede. — În sfârșit, ceva și despre punctul de vedere al partidului d-lui Justh: — „Regretăm, zice ziarul oficios al acestui partid, că și Fr. Kossuth a comis greșala politică de a striga în lumea largă (cași domnul St. Tisza) cumcă *supremația națională maghiară nu s'ar putea menține decât cu mijloace artificiale*“....

Dintre toate mărturisirile, iat-o pe cea mai prețioasă: „Mijloacele artificiale ale unui vot universal *mimicos*, — la acestea năzuiesc cei mai mulți dintre conducătorii de azi ai partidelor maghiare. Reținem acest lucru, și vom mai reveni asupra lui.

de o meticuloasă dreptate, pontificând de pe catedră prin atitudinea, gestul și fiecare din cuvintele sale, blând ca un adevărat pedagog și totuși autoritar ca un comandant de oaste, răsplătind prin vorba sa, în același timp, talent, muncă și purtare bună, el a lăsat neșterse amintiri acelor cari i-au fost elevi. Și în maiestatea romană a figurii altui ardelen, Aron Densușianu, în stricta observare de legi și regulamente, în jertfirea de sine cu care-și făcea lecțiile, fie și în casa lui de convalescent după o grea boală, prefăcând una din odăi în sală de cursuri universitare, în această mai bună parte a vieții sale, a cărei activitate s'a risipit cu mai puțin folos în sprijinul unor cauze pierdute pe alte terenuri, se dădea tineretului de acum două, trei decenii o neprețuită lecție de demnitate și datorie. De altminteră nu trebuie căutate exemple mai departe: și în gospodăria-model a Academiei noastre vedem zilnic această „ordine transilvană“, care dă o bază reală sigură silințelor noastre științifice.

Dacă ar fi rămas numai în acest domeniu al profesorului care răspândește și nu inovează, care orânduiește și nu adaugă, care merge sigur pe drumul deschis prin alții, cu greu i-ar fi putut atinge o critică întemeiată.

Dar ei trebuiau să se simtă îndemnați tot mai mult a se afirma și în domeniul științei, al literaturii și aici ei aduceau tendințe pornite din cea mai călduroasă iubire de neam, dar, măcar în ultima lor formă dogmatică, în entuziasta lor afir-

Blajul în sfântă sărbătoare

— MOMENTE —

III.

Oratorii diverselor cuvântări, au știut să scoată în relief adevărata importanță a sărbătoririlor, punând în graiu toată căldura sentimentelor lor, — și totul era sincer și simțit. În ziua III-a, când d. deputat Șt. C. Pop a propus pe președintele și pe vicepreședintele „Astrei“, a fost alt moment de înălțare sufletească, în care și noii aleși și întreg publicul au simțit la fel aceeași fericire. În armonie cu președintele „Astrei“ și în deplină consonanță cu folosul moral al cuvântărilor sale strălucite, d. Vasile Goldiș, președintele ședințelor „Fondului de teatru“ a infiltrat prin impecabilă-i dicțiune, tuturor cari l-au ascultat, ideea că un popor numai prin el însuși își poate câștiga dreptul la viață. Sunt indivizi cari trăesc din mila altora, cari trăesc prin alții. Oratorul a demonstrat că neamul nostru nu este un popor de servitori ai altui popor, cum ar dori să fim acei cari doresc aceasta. Asupra tuturor frumoaselor momente ce ne-a procurat oratorul, o anumită delicatete, mă oprește să insist.

Oratorii dela Blaj în frunte cu adorații arhieriei cari au fost de față, au format jumătatea din fericirea generală ce ne-au realizat-o manifestările naționale de acolo. Și dacă din public s'au găsit participanți cari să scârle câteoa scântei de cunoscute personalități și dacă unul dintre oratorii conferențieri a făcut divagațiuni în afară de cadrul imaginat al armoniei, aceasta nu a împiedicat nimic. S'au înăbușit imediat manifestările pătimase pentru a nu se mânji aureola noastră națională.

Distinsul maestru muzical Iacob Mureșan ne-a procurat răpitoare momente de transportare sufletească. Reușind să disciplineze orchestra comunală din Sibiu, a putut să ne dea corect orchestrația frumoasei sale opere „Mănăstirea Argeșului“.

Tenorii Nieu Corfescu și Popovici, au scos în evidență calitatea melodicului operelor, care pe lângă caracterul muzicii noastre naționale cuprind splendide nuanțe de romanticism apusean.

Baritonul Crișan și d-na Carșai, cari și-au însemnat perfect cu această ocazie calitățile vociilor, și corul bine alcătuit, au realizat admirabilul

mare exclusivistă, neadmisibile, și pentru cei fără pregătire ce trebuia spre a-i înțelege și urma, și pentru aceia pe cari o creștere îngrijită în Apus îi înzestrăse cu spiritul critic trebuitor.

Pe tema limbii stricate „pășărești“, a jargonului, pe tema romanizării cu de a sila a unui neam care nu poate îndeplini misiunea mare a românilor și revindicând moștenirea lor politică întregă, se putea face ridicul, pe tema retoricii naționale sterpe, exploatată de Alexandri în Galuseus, dascălul la sat, cam bețiv și destul de stricat, care împuiază mințile țăranilor care și vorbe sece pe care nici el nu le înțelege, se putea duce o luptă. Și o mulțime de oameni o duseră pentru a-și satisface invidii și uri personale, patimi de partid și alte cerințe sufletești de o ordine inferioară.

Trebuie să recunoaștem însă că întâia prigonire fu provocată de acerba critică a unui ardelen de aici, a unui profesor al școlilor muntene. Dar nu a unui încrezut care-și închipue că a venit între barbari, nici a unui intrigant care înțeapă în stânga și periază în dreapta, ci a unui om de o înaltă valoare morală intelectuală, care nu putea suferi în jurul său nici moravurile rele, nici superficialitatea.

Cel dintâi conflict între profesorii ardeleni și colegii lor din țară, sprijiniți și apărați de autoritatea școlară, e cel din 1838, provocat de asprele critice ale lui Ioan Maiorescu.

Feciorul de țăran din Maieri nu se găsia mai bine decât tovarășul său de pribegie și apostolat, Florian Aaron, în societatea boierească olteană,

succes al maestrului, și l-au făcut mulțumit de creațiunea sa, la care adaug cu entuziasm și „Imnul Astrei“.

Dar d-na Aristița Romanescu și d. P. Liciu! Li vor ține minte cei cari nu i-au mai văzut, așa cu fiecare mimică, cu fiecare simultaneitate artistică. Compatrioții noștri artiști, prin venirea lor la noi, au mai adăugat o notă de creștere a prestigiului, ce trebuie să-l formeze poporul artiștilor săi teatrali, îndemnându-l la mai multă atenție asupra teatrului românesc. Dealtfel turneurile soților Bârsean au determinat perfect acest prestigiu, absolut necesar.

Despărțirea — ce poem nemăsurat de regrete, și totuși cât entuziasm și aci.

În ochii tuturor lucea voia bună, ca și când atunci ar fi așteptat un nou început al sărbătorilor. Nimeni nu se simțea obosit, ci cu toții simțeau ca un fel de purificare a sufletului lor. Toate păreau mai bune, mai cu rost, toată lumea mai cum se cade și mai frumoasă. Efectul acestor memorabile sărbări a fost cum nu se poate mai eficace asupra solidarității neamului nostru. — „Ne-am cunoscut aici și cine știe dacă ne-om mai vedea vre-odată“, spunea cineva altuia, cu multă mahnire.

Ca și când aceste sărbări ar fi fost ultimele manifestări naționale, așa ar fi sunat aceste cuvinte. Ori poate de sunt izvorite din însăși necondiționata trebuință de a se face cât mai des și cât mai frumoase asemenea adunări românești, prin cari să se manifeste toate aspirațiunile neamului, și toate darurile sale morale, pentru a se realiza astfel cât mai repede dezvoltarea poporului nostru. Acei chemați a fi factorii acestei dezvoltări nu vor pregăti să participe și să întocmească cu toate sacrificiile aceste adunări, pentru însemnarea cât mai vie a caracterului nostru național.

Al. Vernescu.

Imblătesc paie. În ședința de azi a Camerei ungare s'au mântuit o clăie de votări nominale și astfel și de astădată la proiectele reformelor militare n'a vorbit nimeni, dar nici vreun alt incident n'a conturbat discuțiile ședinței de astăzi. În culoare câțiva deputați discutau despre vorbirea contelui Coloman Tisza rostită la Szalonta, în care contele cere revizuirea cu forța a regulamentului Camerei.

stăpânită cu excepții rare, de modele străine, de setea banului, de vanitatea risipirii lui fără socoteală. Aaron scrisese acasă de „clasa urită“, „casta“ „aristocrației“ crescută grecoște și franțuzește și „povăluită de un egoism atât de îngheșuit, de un individualism“ cu superficialitate franceză și fără adevărate moravuri; el prevedea și o spunea cu o asprime de iacobin, deprins a ceti epurade de propagandă filozofică, ale veacului al XVIII-lea, că această lume năvălită va decădea, „trăgând în prăpastie nația întreagă, care este osândită să plătească păcatele ei“, până la țăranul din bordeie, hrănit cu „mămăligă de meu“.

Nici literatura nouă, ziaristica ultimelor timpuri — public și scriitori la olaltă — nu-i inspiră încredere. Entuziasmul cătorva se va pierde în zadar. Și doar în moldovenii cu înaintarea „tare și sigură“ în tănărul bătrân Kogălniceanu își pune încrederea acest ardelen misantrop, care vedea bine și prevedea fără greș*).

Ioan Maiorescu e indignat de aceleași lipsuri: lipsa de idealism, lipsa de gust și de măsură, lipsa de originalitate națională pe care, iarăș, nu le constată și la moldoveni. „O mască fără creieri“, iată această civilizație românească de dincoace de Carpați. A căutat să îndrepte după putință aceste cursuri, dar n'a fost ascultat. E privit doar ca un străin care nu-și poate îngădui să dea în vileag aceste păreri: „Ungureanul la ei nu e român; el vorbește și scrie într-o limbă stricată“.

* Istoria literaturii române în secolul al XIX-lea, I. pp. 291-3; Tribuna pe 1903 n-le 11, 18-19, 38, 56.

Presa vieneză în contra lui Khuen-Héderváry. Dacă ne-ar fi îngăduit să creăm și noi cuvinte după calapodul nemțesc am zice că presa vieneză a început să se arate *Khuennüde*: cu alte cuvinte, s'a cam plictisit de Khuen Héderváry. Am arătat altă dată că atitudinea ziarelor vieneze față de unguri variază din lună în lună. Până acum câteva zile își era mai mare dragul să vezi ce reclame i-se făcea guvernului unguresc în ziarele de aci. Acum a venit rândul fazei celeilalte.

Guvernul Khuen se luptă cu obstrucția. Cu toate alegerile sălbatice pe cari le-a făcut, el n'a putut împiedeca intrarea în parlament a unui mare număr de opozanți: insuficient spre a putea realiza, ceva, arhisuficient spre a putea zădărnici lucrările. În așa condiții, el nu poate trece legea militară. Or, această lege este unica lui rațiune de a fi. Spre a trece această lege a fost chemat la putere, i s'au îngăduit acele alegeri monstruoase — zece români ucigi ne fac să nu le putem uita nici o dată, — i s'au pus la dispoziție soldații austriaci spre a teroriza pe alegători, i s'au dat fonduri din caseta împăratului — a spus-o socialistul Daszynski în Camera vieneză, — în sfârșit i s'a dat mână liberă, cum n'a mai avut-o nici un guvern. Mai mult: împăratul și-a călcat pe inimă și a admis din capul locului gătirea votului universal, astfel că în mesagiile de deschidere am văzut promițându-se o reformă electorală care nu mai era aceea pe care împăratul o făgăduise solemn altădată, iar pe urmă am văzut că nu se face nici această reformă, măcar așa stălcită, cum o adoptase Khuen.

Ei bine, toate au fost zadarnice: Khuen nu poate învinge obstrucția. De aceea presa vieneză, care până acum îi dădea tot concursul, devine pe zi ce trece mai nervoasă. Aluziile răutăcioase începuseră mai de mult să-și facă drum; iar sâmbătă „Vaterland“ a avut un atac în toată regula.

Ziarul clerical nu numai că râde de bravadele lui Khuen, care se tot laudă, că nu-i pasă de obstrucție, pe care în cele din urmă o va învinge, — dar tăgăduiește chiar bunele intenții ale voinicosului prim-ministru maghiar. „Vaterland“ zice, că primul-ministru își dă numai aerul, că vrea să învingă obstrucția, iar în realitate este de acord cu toți politicienii maghiari și urmărește tocmai zădărnicierea legii militare. E indiferent cine e la putere în Ungaria. Guvernul unguresc e ca un tren: pot fi alți mecanici, alți frânari, dar rămâne aceeași linie.

Pusă astfel chestiunea, ea exprimă sentimentul general. Prietenie între Austria și Ungaria nu poate fi. Dar vorba e, că presa vieneză o recunoaște azi, ca s'o uite mâine. Dacă Austria și-ar da seama în totdeauna de această situație, care e permanentă, altfel ar sta lucrurile.

Această judecată nemiloasă, cuprinsă și într-o scrisoare din februar 1888, fu dată în tipar de prietenul lui Maiorescu, Bariț din Brașov, în Foaia pentru minte. „Nemțomanul“ fu luat îndată în primire, și Eliad însuși luă condeiul ca să declare solemn, între batjocuri personale, că românii de aici nu sunt „mai reci, mai miși, mai ticăloși decât ardelenii“, dintre cari s'a ridicat pentru a îndeplini rol de boicotare acest domn căruia-i lipsește, „și prisosește, o doagă“.

Se ceru formal isgonirea din învățământ, din „Sorbona românească“ a ocărătorului. Alții ardeleni fură siliți a iscăli cererea prin care se pricinuie întregului corp profesoral. Maiorescu fu în adevăr în primejdie să-și piardă locul, după o îndelungată și strălucitoare muncă. Trebui să facă, în ciuda convingerilor sale, amendă onorabilă, declarând că a vorbit prea ușor despre o țară pe care n'o cunoaște îndeajuns. Învățătura i-a slujit pe toată viața: a lăsat de-acum înainte ca fiecare să fie așa cum crede că e dator față de sine însuși.

În aparență, — o clipă de mânie, o publicare neoportună, legitima supărare a unor oameni tratați fără cruțare de un coleg, greaua luptă inferioară a celui care trebuie să creadă între ce crede și între ce i-se impune să creadă pentru ca să aibă o pâine copiii lui, și biruința slăbiciunii omenești asupra pornirii eroice către mărturisirea de adevăr. De fapt însă era ceva mai mult: unul din aspectele antagonismului fatal între o societate românească bazată pe moștenirea de nume și avere și

Chestiunea s'ar prezenta foarte simplu, dacă înalta diplomatie n'ar obicinui s'o complice.

În Ungaria există atâtea naționalități sacrificate oligarhiei maghiare. Și aceleleași oligarhii i-s'a sacrificat și populația muncitoare ungurescă. Dacă „sferele înalte“ ar face odată vice-versă, dacă ar sacrifica naționalităților și muncitorimei maghiare pe oligarhii unguri, chestiile cele mai grele s'ar rezolvi dela sine.

Un moment ne-am crezut pe pragul realizării acestui ideal: a fost pe vremea guvernului Fejerváry-Kristóffy. Atunci mai trebuia o lună de zile cel mult, pentruca oligarhia să fie zdrobită pentru totdeauna. Și M. Sa împăratul, speriat de norocul ce-l aștepta, a izgonit pe Fejerváry și pe Kristóffy, dându-se iarăși, de bună voină, pe mâna oligarhilor.

Iar acum... acum balamucul continuă și nimeni nu poate prevedea unde vor ajunge lucrurile.

Presa turcă și vizita moștenitorului turc în România. Intreaga presă din Constantinopol fără deosebire de culoare politică și naționalitate, consacră coloane întregi vizitei principelui moștenitor turc Iusuf Izedin în România, atribuindu-i o mare importanță politică.

Astfel ziarul „Sabah“ sub titlul „Turcia și România“ scrie între altele:

„După cum reiese din relațiunile oficiale precum și din informațiunile ce le avem, înaltele cercuri politice din România și cei mai de seamă bărbați ai diplomației, cred că vizita A. S. I. principelui moștenitor turc Iusuf Izedin are o mare importanță politică.

Ea va întări și apropia mai mult relațiunile amicale ce există între aceste două state vecine.

Prin această vizită oficială se confirmă încă odată atât de mult trâmbișatul și atât de des desmintitul pact secret turco-român.

A. S. I. principele moștenitor al tronului Turciei, în timpul șederii sale la Sinaia, îndeplinind o dorință expresă a M. S. Sultanului Mehmet V. a invitat pe M. S. Regele Carol, ca să viziteze Constantinopolul.

Ziarul „Sabah“ după ce comentează pe larg telegramele schimbate între cele două capete încoronate, încheie exprimându-și dorința, de a se întări relațiunile între aceste două state vecine, și-și exprimă dorința, ca în curând Constantinopolul să aibă fericirea a primi vizita Maj. Sale Regelui Carol I.

pe parvenitismul strâns în jurul ei și cealaltă societate românească, alcătuită din țărani, ducând trupește și sufletește, viață de obște; cea dintâiu tinzând către asimilarea cât mai deplină în forme sociale și culturale internaționale cu alte aristocrații mai bogate și chiar mai legitime, cealaltă desfășurând dela sine o civilizație originală, ce cuprinde într'ansa comoara datinilor unui popor nobil și isteț; cea de aici căutând mai presus de toate strălucirea și plăcerea cea de dincolo prețuind mai ales buna gospodărie și bunele moravuri. Franța așa cum apare străinilor era idealul unora, al celorlalți Germania așa cum e pentru ai săi.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petöfi (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 3—5 ore p. m.

Planurile Rusiei în Orient. Au vorbit turcii și au spus ce aveau pe inimă. Acum se ridică o altă voce, una rusească, se înțelege. Ea cere, nici mai mult, nici mai puțin, decât deschiderea Strâmtoarelor.

Ziarul rusesc care refacă port-vocea acestei dorințe a Rusiei începe prin a stabili partea pe care ar putea-o câștiga Rusia din acest proiect.

El se silește, apoi, să demonstreze că interesele turcești n'ar fi de loc amenințate prin deschiderea Strâmtoarelor. Spune că dacă s'ar stabili relațiuni cordiale între Rusia și Turcia, aceasta n'ar avea de ce să se teamă.

Dar chiar în caz de ostilități, adaugă ziarul rusesc, Turcia tot n'ar avea nimica de temut, căci i-ar fi de ajuns câteva zile ca să facă Bosforul impracticabil cu ajutorul minelor.

Pentru a ajunge la realizarea acestui proiect (deschiderea Strâmtoarelor), cel mai bun mijloc ar fi o înțelegere în doi. Oricum ar fi, însă, vremea lungilor debateri internaționale a trecut.

Trebue să invităm pe contele de Aehrenthal și să punem Europa în fața unui fapt împlinit.

Rusia ar trebui să practice un imperialism înțelept și să transfere centrul de gravitate al intereselor sale în Orient, unde o cheamă de multă vreme bunul simț. Ea ar trebui să adopte față de popoarele din Orient o politică sinceră de amicitie și de acțiune culturală.

Aceasta spune, în rezumat, ziarul rusesc.

Ce răspund turcii? Că nu pot să încredere în prietenia rușilor, căci istoria și faptele recente sunt martore că prietenia asta a lipsit în totdeauna popoarelor cari au încercat o înălțare, pe când, dimpotrivă, ea s'a dat fără vre-o greutate acelor popoare cari mergeau cu pași repezi spre ruină.

Se poate să se facă vre-o schimbare în relațiunile externe ale Rusiei, dar deocamdată nu se vede nimic care să arate că o asemenea schimbare e apropiată și că se poate pune temeiul pe realizarea ei. Dimpotrivă, sunt indicii numeroase cari ar demonstra că Rusia e mai mult decât ori când hotărâtă să stăruie într-o politică absolut incompatibilă cu interesele vitale ale imperiului otoman.

Dacă ar ceda dorinței Rusiei, Turcia ar juca un rol prost, căci în schimbul unor solide avantajii ea ar primi doar făgăduiala unei prietenii pe cât de problematică, pe atât de stearpă.

Turcia poate prea bine să-și întărească flota în așa fel, ca într-o zi, ea să poată rivaliza cu forțele rusești. Rusia, având Strâmtoarele închise, nu poate să ceară șantierelor din apus ca să-i furnizeze vapoarele, iar pe de altă parte ea nu posedă mijloace îndestulătoare în șantierelor ei de pe Marea Neagră, ca să construiască tot ce ar voi să aibă.

Firește, spune un ziar turcesc într'un articol pe care îl consacră acestei chestii, nimeni nu poate să învinuiască pe Turcia că are gânduri agresive contra cuiva.

Dar, pe bună dreptate, se poate cere Turciei că consimtă a renunța la singurul avantaj pe care îl are de pe urma numeroaselor tratate cari tind să-i garanteze integritatea, cînd se vede că Rusia grăbește cu o activitate febrilă construirea liniilor sale strategice în Transcaucazia, când pune ca o dogmă principiul superiorității flotei sale în Marea Neagră, față de toate escadrelor puterilor riverane și, în sfârșit, când lasă să se înțeleagă că are nevoie să domine apele Mării negre pentru a putea face, eventual, o debarcare la Burgas și la Varna?

Ar trebui să-i credem prea naivi pe turci — și nu sunt!

Situația în Maroc. „Matin“ afia din Madrid că Spania are de gând ca momentele de față să asedieze orașul Santa Cruz de Marpeguena.

„Matin“ ocupându-se cu evenimentul acesta, spune că Spania a ales un moment foarte favorabil, deoarece Franța fiind ocupată cu Germania, nu-și poate îndrepta privirile și în altă parte. Opinia publică franceză condamnă această atitudine a Spaniei.

Din Berlin se anunță, că consiliul de miniștri s'a ocupat sâmbătă despre meetingul partidului social-democrat, proiectat pentru duminică, în chestia marocană.

Canalejas a declarat corespondentului din Madrid al ziarului „Matin“ că tratativele franco-germane se vor termina în curând și împăcarea va fi satisfăcătoare atât pentru Franța și Germania cât și pentru Spania.

Reluarea tratativelor în chestia Marocului. Viitoarea convorbire între ambasadorul francez la Berlin, d. Jules Cambon și ministrul de externe, d. Kiderlen Wächter va avea loc azi, luni.

Ministrul de externe a primit vineri ieri pe ambasadorul rus Isvolski, iar mai târziu pe ambasadorul englez.

„Le Temps” scrie că între cabinetele din Londra, Paris și Petersburg s'a stabilit o înțelegere deplină relativ la tratativele din Berlin.

CORRESPONDENȚE

DIN ANGLIA

CRONICA LONDREI

Contra calomniilor politice. — Primul proces contra omorurilor militare din timpul grevelor!

Ziarul „Star” a publicat o tabelă foarte instructivă a tuturor proceselor de calomnie politică judecate în timpul ultimelor două campanii electorale. Lista cuprinde 30 de procese, un fapt important prin el însăși, căci nici o altă campanie electorală n'a fost atât de bogată în acțiuni de injurii și calomnii. Din 17 acțiuni interesante de conservatori, 16 au fost câștigate, pe când din cele 13 intentate de liberali numai 6 au fost câștigate; iar pe când conservatorilor li s'au acordat 300,000 fcs despăgubiri liberalii au obținut numai 12.000 fcs. Cercetând mobilul acestor acțiuni, se observă în ambele părți aceleași invecitive... electorale, pe cari deși șefii politici le desabrobă, ei le tolerează în timpul luptei... Acum ziarul liberal „Daily News” observă o parțialitate neiertată juraților, și mai ales judecătorilor în judecarea acestor cazuri. În special jurații, dar și judecătorii, par a fi scotiti, că cea ce a fost inocent la conservatori, a fost o ofensă la liberali.

Așa s'a acordat 25,000 fcs. unui conservator acuzat, că votează contra intereselor pescarilor din Lowestoft; pe când un liberal a trebuit să plătească cheltuielile de judecată, pentru că a intentat un proces, același, care l-a numit neamț, considerându-l vândut Germaniei. Și alte de acestea. Desigur, că cauza acestor... inegalități ale justiției rezidă în lipsurile sistemului juraților, a căror simpatii sau antipatii politice se ogindesc în verdictele lor, dar și în parțialitatea politică a judecătorilor, precum observă ziarul liberal. Este o gravă acuzațiune în această opinie și desigur, că ea va cauza discuțiune în presa engleză.

Primul proces, relativ la tulburările de la Elandly, din timpul grevei, când s'au ucis prin furile soldaților doi lucrători, a fost judecat marți 16 29 c. la Carmarthen.

Maiorul Brovlor Stuart, explică cum un tren a fost oprit de greviști, cum ei au deschis un atac de bolovani contra soldaților de sub comanda lui și numai după ce cu toate rugile lui, ei n'au încetat, a dat ordin să se deschidă focul. El consideră, că în acele împrejurări, cu toate, că n'avea ordin de la procuror și nu era sub legea marțială, el era obligat să dea ordin să tragă, „în interesul publicului”, dar de oarece el n'avea instrucțiuni de la mai marii lui în acest senz. el își ia toată răspunderea asupra lui.

El a fost achitat: „Omor justificabil”, cu mențiunea „Noi scotim, ar fi fost mai bine, dacă în loc să dea ordin de tragere, maiorul Stuart ar fi adoptat alte mijloace spre a împărștia mulțimea”.

Ori cum s'ar comenta această sentință, și ori cari vor fi cele ce vor urma — punct întâiul — principal este, că acțiunea maiorului Stuart a fost considerată de justiție drept omor, iar al doilea punct principal este, că justiția își urmează cursul ei așa de curând după revolta grevistă, căutând a stabili responsabilitățile, iar nu a le ascunde din frică de a scormoni focul... **V. Britanicus.**

DIN ITALIA

SCRISORI DIN MILANO

Răscoala din Verbicaro. — Victimele superstiției — „I piccoli italiani del Danubio”.

De multe ori auzim lucruri, amănunte ce ne umplu de durere, triste constatări a mizeriei morale în care trăiește încă multă lume — și cari

amănunte, la primul moment ni s'ar părea ori de necrezut sau cel puțin o exagerare a cronicarului ce ne trimite acele știri. Așa, acum în secolul al XX-lea — ar părea puțin de crezut ca niște oameni să se răsvrătească contra administrației comunale — să se dedea la devastări și torturi contra oamenilor acesteia — pentru simplul motiv că ar veni cu măsuri sanitare spre a împiedeca sau micșora măcar — ravagiul ce-l face holera.

Și cu toate astea — lucrul s'a întâmplat. Așa la Verbicaro — o comună de vre-o 6000 suflete situată în Italia meridională — duminica trecută — populația înspăimântată, de groaznică epidemie — ce bântue, căzura pradă panice și anarhiei. Dădură foc primăriei iar puținii carabinieri nu putură să facă nimic în fața mulțimei infuriate — ce și-a descărcat mânia pe secretarul primărie, lovindu-l cu săcuri și cu tot ce le eșea înainte, lăsându-l mort. Primarul fugise din vreme — precauție luată cu drept cuvânt căci și tatăl său, fusese primar în același orașel — pe la 1857 și în aceleași împrejurări ca și cele de azi — bântuind holera. — fu prins, legat de un măgar și după ce fu purtat pe străzile orașului — fu omorât și prefăcut în bucățele. Lucruri ca din povești și nuse decât 50 ani de atunci!

Judecătorul — îndreptându-se să facă ancheta acestor barbarii — și, deși avertizat fiind din timp că va fi ucis de va intra în oraș — totuși avu curajul să înainteze până când — văzând pericolul iminent — luă fuga fiind urmărit cale de vre-o 18 km. — sosind cu totul zdrobit de oboseală — la o stațiune de cale ferată din apropiere — Sclea. Abia ajuns însă, fără, a scoate vre-o vorbă, căzu mort.

În urmă — fiind trimise trupe de carabinieri — restabili cu mare greutate ordinea — după câteva salve de puști. Parte din locuitori se refugiau prin împrejurimi. În urmă se începu îngroparea cadavrelor — ce de zile întregi erau împrăștiate pe străzi.

Regretabilele fapte din Verbicaro nu sunt nici noi nici de neașteptat.

Condițiile de sănătate publică din Italia în acest an a dat la iveală starea de profundă ignoranță și de părăsire morală în care se găsec mulți — din părțile meridionale ale Italiei. Nu trebuie să generalizăm desigur, dar trebuie să fie prin multe părți și poate nu numai în Italia.

Ciudată e versiunea — care circula acum vre-o 50 ani și care e în credința oamenilor de jos încă și azi — cum că statul are un praf ce provoacă holera și că îl împrăștie de câte-ori vede, că populația se înmulțește — care înmulțire în capul lor — statul ar micșora-o — pentru a nu se scumpi traiul. Și cum anul acesta s'a făcut recensământul și s'a găsit o ușoară creștere a locuitorilor și de aici ura contra administrației ce-i suspectă de supersiții de natura celor mai de sus.

Ziarul „Il Secolo”, de aci, într'unul din numerele trecute, publică un articol al lui Rinaldo Caddeo — ocazionat de mesajul de simpatia poporului român „fratello ed amico” al profesorului N. Iorga.

După-ce se ocupă de fazele prin care a trecut „acest popor care, ca și cum ar vrea să-și câștige vremea perdută și să o dubleze în dovezi de recunoștință către progenitorii lor, de secole uitați — și cari — și-au făcut din latinitatea lor o bandieră — un steag — de glorie ce-l fălăiesc cu mândrie” își exprimă părerea de rău pentru lipsa de raporturi intelectuale între țările surori: la o intensă simpatie de consăngenitate se alătură o absolută lipsă de relațiuni intelectuale.

Relatează apoi despre broșura prof. N. Iorga, scrisă cu ocazia cinautenarului Italiei — aducându-i mari elogii.

Românii voiesc să fie iubiți de noi — închee Caddeo — micii italieni dela Dunăre — și știu să reprezinte în Orientul european un factor de progres și de cultură de primul ordin și cari au un viitor politic ce trece peste granițele hotărâte de tratatele marilor puteri, se leagă, se alătură simpatiei și considerațiunii noastre — de cari sunt demni. Și pentru comunitatea de origini și a istoriei — cum și pentru afinitatea limbii și idealului, au tot dreptul să o aibă.

Milano, septembrie 1911.

Anty.

DIN ȚARĂ

Adunarea generală a învățătorilor din Bihor

În 16 29 august a. c. s'a ținut adunarea generală a învăț. gr.-or. rom. din Bihor în orașelul *Tinca*. După săvârșirea sft. liturghii și după chomarea duhului sft. Președintele V. Sala deschide ședința și arată ce scop au adunările gen. învățătoresți; apoi salută oaspeții prezenți.

Ca însărcinat conzistorial e dr. Regman, secretar conzist., de față e subinspectorul de școale M. Szirmai din Beiuș, iar ca reprezentant a Reuniunii inv. din Arad e d. St. Roja inv. în Pecica-rom., mai sunt de față și un număr frumos de preoți.

Subinspectorul reg. de școale e salutat, în *l. maghiară* din partea prezidentului, ceea ce face impresie foarte rea asupra învățătorimeii, deoarece conform statutelor limba de desbatere în adunările generale a inv. e exclusiv cea română.

După vorbirea de salut a prezidentului V. Sala, se scoală p. vicar V. Mangra cu fața palidă, cu glasul pițigăitor, și într-o vorbire patriotică plină de fraze sarbede, salută inv., sfătuiindu-o, ca nu numai în școală, ci și afară de școală, să cultive simțul patriotic, căci aceasta e menirea învățătorului conf. Vorbirea trădătorului Mangra, chiar din partea inv. e primită foarte rece.

În urmă vorbește repr. Reuniunii inv. din Arad d. St. Roja, și într-o vorbire insufletită, salută învățătorimea procedând dela cuvintele marelui dascăl, Cichindeal: „Minte, minte mărită nație daco-românească din Ardeal...” etc., apoi sfătuie ca învățătorimea, să se cultive în iubire față de neam și lege strămoșească, școala să fie un focular unde mlădițele tinere ale neamului, să fie crescute în simțul iubirii față de neam și lege strămoșească, căci atunci vom putea zice și noi cu poetul: „Viitor de aur, românimea are”.

Cuvântarea insufletită și adevărat românească a dlui Roja, e primită din partea tuturor ca aplauze, părea ca un răspuns la vorbirea patriotică și plină de fraze sforăitoare a vicarului Mangra, care sta cu privirea adâncită în pământ, căci nu cuteza a căuta la nimeni.

Se trece la citirea raportului general al com. central, de d. secretar I. Roșu inv. în Beiuș. Rap. general se primește.

Apoi se citește lucrarea „Cum poate să-și câștige învățătorul autoritate morală față de școlari și părinți” de G. Achimaș, inv. în *Tinca*.

A doua lucrare e lecțiunea practică „Cartea funduară” lucrată de d. I. Cloambeș, ambele lucrări se declară de succese. Fiind timpul înaintat, mergem cu toții la prânzul comun, ținut în hotelul „Hungaria”. Toaste nu s'au ținut, fiind pregătit lucrul de mai înainte de dr. Regman secretar, ca să nu să sdruncine cinstea politică a vicarului Mangra.

După prânzul comun ne-am adunat iarăși la școală. S'a mai citit încă 2 lucrări: „Matricelele” de d-șoara H. Raț care a succes bine, și o lucrare s'a citit de d. M. Suciu inv.

La propunerea inv. Firu s'a hotărât înființarea unui conviciu în Beiuș, pentru copii de inv.

S'a expediat 2 telegrame la serbările din Blaj. Se hotărăște proxima adunare generală în Oradea-mare. Prezidentul d. V. Sala mulțumește celor prezenți și închide ședința.

Seara urmează concert aranjat de tinerimea rom. Corul condus și instruat de d. Firu inv. În Oradea-mare, cântă bucăți de Muzicescu, Dima, Popovici și Vidu cu o precizie și punctualitate peste așteptare. Gentila d-șoara Livia Ille și A. Ille băieții adv. Ille din loc, execută la pian piese din cele mai grele de Dinicu, Bredicean și Murășan, sunt răsplătiți cu aplauze îndelungate. Atât venitul material cât și moral sunt peste așteptare.

Dintre cei cari au ostenit mai mult pentru primirea inv. în *Tinca*, și pentru aranjarea petrecerii, trebuie să amintesc pe cond. dela banca filială Bihoreana, dr. R. Barbu, dñii Sibian și Cosma funcț. la Bihoreana, d. S. Papp cand. adv., dñi dr. Ille și dr. Pința adv., și inv. G. Achimaș.

Te pune în uimire o vieață așa românească unde față de 700 fam. magh. sunt numai 100 fam. rom., dintre acestea abia 5—6 inteligenți. Acum se proiectează edificarea unei bis. ort.-rom. Meritul tuturor manifestațiilor rom. se cuvine d-lui R. Barbu.

A. Bihoreanul.

Litere — Arte — Științe

CARMELA...*)

(După Edmondo de Amicis)

*Carmela, la genunchii tăi,
În liniște eu stând
Privindu-te în ochi cu drag
Și sărutându-ți chipul blând
Îmi voiu petrece zilele
Ce-oi mai avea.*

*Și-atunci, în cea din urmă zi,
Îmi voiu ascunde 'n sânul tău
Pălita-mă față, fericit,
Senin fără păreri de rău,
Ca un copil ce așteaptă
Și voiu muri, așa...*

Jean Antohi.

RESEMNARE

*Eu nu sunt sclavul resemnării
Căci drag mi-i să mă uit la soare
C'atunci mai vajnic sunt, mai mare,
Și nu 'ntind mâna împăcării
Cu buzele tremurătoare.*

*Nu simți cum sângele-ți se sbate
Atunci, când valul te lovește
Și resemnarea îți șoptește:
— Nu murmura, zadarnic toate,
Tu pleacă-ți fruntea și primește!*

*Nu simți că sufletu-ți nu este
Mlădița verde ce se îndoaie
Cî un stejar ce 'n vânt și 'n ploaie
Dă codrului întreg de veste
Că nu-și asvârle nici o foaie?*

*Nu simți că nu este putere,
Ori care zeu ar zămisli-o
Și-ori cât de vitreg ai simți-o
Ce să te îndemne în durere
Să cânti funebru în adio?*

*Pe suflet umbra înscării
Nu mi-a zărlit mantia-i ruptă
Eu voiu să mor pe câmp de luptă
În nebunia avântării
Iar nu în schitul resemnării!*

G. Millian.

Gioconda

Între multe lucruri frumoase ce s'au scris cu privire la *Gioconda* lui Leonardo da Vinci, sunt și următoarele două pagini, desprinse, din cartea *The Renaissance*, ale esteticianului englez *Walter Pater*:

„*La Gioconda*, este, în cel mai adevărat înțeles, capdoperă lui Leonardo, pilda revelatoare a felului său de gândire și de lucru. În sugestie, numai *Melancolia* lui Dürer i se poate compara; și nici un simbolism aspru nu tulbură efectul umbratului și plăcutul ei mister. Știm cu toții, că chipul și mâinile figurei stau în jilțul lor de marmură, în această preajmă de stânci fantastice, ca într-o slabă lumină sub mare. Poate din toate pânzele vechi timpul a răcit-o mai puțin. Cum deseori se întâmplă cu lucrări în care invenția pare a-și atinge marginile, e acolo un element dat maestrului — nu o născocire a lui. În acel neprețuit caiet, odată în posesia lui Vasari, erau unele desemnuri de Verocchio, fețe de o așa izbitoră frumusețe, pe cari Leonardo în tinerețea lui le copiase de multeori. E greu să nu pui în legătură cu aceste desemnuri ale maestrului său înaintaș, surisul nepătruns, totdeauna cu ceva sinistru în el, care joacă pe întreaga operă a lui Leonardo. Pe lângă asta, pictura e un portret. Din copilărie vedem această imagine mijind în faurirea visurilor sale; și dintr-o anumită mărturie istorică, ne putem închipui, că nu era decât femeia-i ideală, intrupată și văzută în sfârșit.

*) Aceste 2 poezii tipărindu-se amestecate le redăm astăzi corecte.

Ce înrudire fusese între florentinul în viață și această făptură a gândului său? Prin ce afinități ciudate persoana și visul crescuseră aparte, și totuși așa de strâns laolaltă? Prezentă încă dela început, ființând doar în mintea lui Leonardo, nelămurit schițată în desennurile lui Verocchio, e găsită în sfârșit în casa lui *Gioconda*. Că-i mult dintr'un simplu portret în pictură, o dovedește legenda, că prin mijloace artificiale, prin mimi și cântăreți din fluere s'a fost prelungit pe chipul acea expresie fină. Și oare în patru ani, și printr'o muncă înnoită, și niciodată într'adevăr terminată, sau în patru luni, și ca prin farmec, a răsărit imaginea?

Arătarea ce s'a înălțat astfel în chip curios pe lângă ape, exprimă ceea ce în drumul a o mie de ani a ajuns omul să dorească. Al ei este capul peste care toate „sfârșiturile lumii au venit” și pleoapele sunt cam obosite. E o frumusețe ce a pornit dinlăuntru asupra cârnii, depunerea — puțin câte puțin, de gânduri ciudate, de visări fantastice și pasiuni alese. Puneți-o pentru o clipă lângă una din acele albe zeite grecești sau frumoase femei ale antichității, și cât de turburate vor fi ele de această frumusețe, în care a trecut sufletul cu toate bolile lui? Toate gândurile și experiențele lumii s'au întipărit și încheșat acolo, în puterea lor de a rafina și a da expresie formei interioare, animismul Greciei, desfrăul Romei, visarea veacului de mijloc cu ambiția lui spirituală și iubiri închipuite, întoarcerea lumii păgâne, păcatele Borgiei. Ea este mai în vârstă decât stâncile printre cari stă; ca și vampirul, a murit de multe ori, și-a învățat tainele mormântului; și a fost o confundătoare în mări adânci, și ține pe lângă sine umbra lor; și a făcut schimb de țesături stranii cu negustori din răsărit; și ca și Leda, a fost mama Elenei din Troia, și, ca și Sânta Ana, mama Mariei; și toate acestea nu fuseră pentru ea decât ca sunetul de lire și de fluere, și trăește numai în delicatetea cu care a fixat trăsăturile schimbăcioase și a colorat pleoapele și mâinele. Închipuirea unei vieți continue, îngrămădind la olaltă mii de experiențe, este veche; și gândul modern a conceput ideea umanității ce însumează în sine toate felurile de gândire și viață. De sigur doamna Lisa poate sta ca întruparea vechei închipuiri, simbolul ideii moderne.”

Traducere de M. B.

Câteva clipe

— SCHIȚĂ —

Era'n spre seara unei zile de august. Năduful cald al zilei pierise de-abinelea, iar locul îl luase zefirul euminte și liniștit, care-și tremura vesel undele pe roșul purpuriu al zorilor.

Mă plimbam pe o aleie învechită a unor curți nemeșesti de pe vremuri și priviam la soarele roșu de oboseala de peste zi, cum se depărta liniștit părșind cu o resignațiune de filozof aceste plăzuri atât de dragi lui. Doar de le mai trimitea din când în când câte un sărat de adio prin vre-o rază mai sprintenă, care muria apoi îndată topindu-se de focul sărutului de despărțire. Mergeam agale pătruns oarecum de înfiorarea aproape voluptoasă, ce ție-o dă simțirea unei singurătăți complete. Nu mă gândiam la nimica deslușit, ci căutam să rup vâlul negru al trecutului necăjindu-mă să aflu cine locuia pe vremuri în curțile aproape grandioase, ce stau dinainte-mi și a căror față de sticlă înroșită de îmbrățișarea amurgului mă privea mâniaoasă pentru îndărătnicia, cu care căutam să le scormonesc obârșia...

Am umblat mulțisor așa rătăcind prin alei îmbătate de gândul, că cine știe câte copilițe cu ochii albaștri nu-și vor fi purtat pe aici dorul lor virgin și nu vor fi ascultat cu drag susurul amoros al păraiașului, ce curgea alături, deodată tresar auzind sgomot de pași, cari se apropie încetisor. Intore repede capul și-l zărese pe Moș Macavei apropiindu-se încetinel. Săracu Moș Macavei! Cine era ea el pe vremea lui, când — după cum povesteau bătrânii — în patru-și-opt în fruntea unei cete de voinici aleși pe sprinceană făcea minuni de vitejie! Acum parcă-i altul; gârbov, cu

capul înalbit cu totul, cu barba și mustațile presărate cu o pulbere fină de argint măcinată pe ele de rotirea neîntreruptă a anilor grei, părea un vechiu patriarh; doar schânteierea ageră a ochilor lui de vultur de i-a mai rămas din vremurile scurse...

— Bun ajuns nepoate, — îmi zice punându-mi mâna pe umăr, apoi continuă: Ei, dar ce mai ce? Ce faci pe aici prin pustietățile aceste?

— Ce să fac, Moș Macavei, ia'n mai umblu și eu pe aici, că nu știu de ce, dar tare mă trage ceva înspre locul ăsta — și adaug apoi așa cam în glumă: doar n'o fi fost vrăjit de atare fetișcană cu ochi drăcești, ca cine-l calcă cu greu să se despartă de el!?

O clipă numai am putut să-i cat în ochii; aceștia își luară o schinteiere sticloasă, neobișnuită; fața i-se strânse într'o crispă dureroasă amestecată cu o expresie de patimă înfiorătoare... În urmă se mai liniști și începu a vorbi lin și tacticos și nu răstit, dupăcum fi era obiceiul:

— Ei, dragă nepoate, în cias rău ai grăit; fă-ți cruce și zi să te ferească Dumnezeu de a ajunge vr'odată să locuiești în curțile astea, că mare blăstem clocește asupra lor. Vezi eu știu și țin bine minte vremuri eu mult mai altele decât astea... Era până în răguluță.*)

Aici ședea unul de-i ziceau Holochi. Și era nemeș și mare domn, că toate împrejurimile de pe aici erau ale lui... Eu l-am ajuns; îmi pare că-l văd, — cum te văd pe dumneata, — când se mânia îi eșeau ochii din cap și fața i-se roșea mai altfel, ca piparica... Atunci era rău, de să-ți scuipi în sân, când îl vezi; nu mai avea nici pic de alinare, ci umbla ca un turbat. Câteodată de i-se mai lumina fața, când vedea obraji noștri scâlțați în sudori și ni-auzia femeile oftând și vătându-se de amarul atător sălniciei. Nouă nu ne era slobod să crăcim, că doară — zicea el — noi suntem niște dobitoace spurcate bune numai de pus în jug. Cine ceteza să scoată numai o vorbă din gură, îndată era dus la „doauăzeci-și-cinci” și tras la gros...

Hoi, hei, grele vremuri erau acele; vezi d-ta mănăcătura ceea din dealul Cornetului? Aceea e făcută de noi, că-i venise în gând spurcatului să scoată cu noi dealul din rădăcină și să-l facă șes; și noi trebuia să ne supunem poruncii păgânului, că doar trebuia să alinăm și noi cu câte ceva cele guri flămânde de casă și aveam lipsă de pământ, iar el numai așa ni-l dădea... Dar tot nu i-a ajutat Dumnezeu să ne mai chinuiescă el mult, că veni răguluța și el cum a prins de veste a șters-o de aici. Unde, — știe Cel de sus. Destul, că a fugit în puterea nopții de frică să nu-și capete plata, pentru atâtea minunății, câte le-a mai putut face cu noi...

S'a dus, dar vai de capul lui, cum s'a dus; a mers singur cuc. Avea o muere, o șerpoaică rea, care-l tot asmuța în contra noastră; au găsit-o scâldată'n sânge; i-au tăiat capul cu barda. Ci că și pe el erau să-l potopăie, dar a scăpat în niște buruieni. Poate Dumnezeu o fi vrut așa, ca să rămână el să-și vadă tot nimic.

...De-atunci is casele astea cu valvă; am văzut-o eu într'o noapte cum se spațiera prin sobe**) cântând și hodorigind ca ferele... Vezi d-ta răspata lui Dumnezeu; El nu bate cu băta'...

Acî se opri brusc; adiera călduța a zefirului tot mai moltec îl aduse într'o toropeală vizionară. Se părea, că caută să pătrundă tot mai mult cu privirea vâlul tainic al trecutului îndepărtat...

Într'un târziu ridicându-și spre mine privirea obosită parcă, zise, ca și când și-ar fi vorbit șieși:

„Hei, hei, grele vremuri; săraca muere, păcat de ea; la urma urmei totuși și ea era om” — oftă și două boabe mari de cristal curat își jucău jocul nepăsătoare pe obrazul brăzdat de urgia vremurilor a gârbovului moșneag...

Erau aceste izbucnirea nestăpânită în contra sorței vitrege, ori mărturisirea fără de voie a vreunei fapte îngrozitoare, pe care era în stare s'o facă stăpânul celor doi ochi înfiorători, când era

*) Terminul popular al cuvântului: *revoluție*.

**) Ungurism dela *szoba* odaie.

vorba de-a răsplăti tiranului atâtea cruzimi suferite, — nu știu nici azi. La ce era însă bun să-i răpese bunului patriarh ultimul mijloc de mângâiere nădăjduitoare, încercând să-i năbușesc lacrimile?...

Laurențiu I. Popescu.

CRONICĂ ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Băncile

de: G. Todica.

Cele mai importante instituții, menite să reguleze creditul, sunt băncile. Ele se ocupă în special cu punerea în circulație a capitalurilor disponibile din o regiune, provincie, țară. Dezvoltarea lor de astăzi are influență colosală asupra tuturor manifestărilor economiei sociale, producție, circulație, consum, ba și asupra economiei statelor.

Cele mai vechi bănci din Europa s'au înființat în Genua, Veneția, Amsterdam, Hamburg. Menirea lor era să primească depozite. Se păstrau mai bine, și mai sigur decât comercianții, pe la casele lor. În același timp se evita amestecul de monedă străină și roase, cari — mai ales în statele mici — totdeauna depreciază monedele în circulație.

Bancarul public se obliga solemn, că va păstra cu îngrijire în casele sale, cantitatea de argint monetizat, ori în bare, ce-l depunea negustorul, ca pe baza acestuia să câștige credit la bancă, și la primul anunț să-l reprimească. Banca renunța la câștigul firesc legat de acest negoț. Spesele le acoperea din ceva provizii, ce aveau să le plătească debitorii. Dar la ocazii bune nu renunțau bancherii la câștigurile însemnate, ce li-se ofereau de sine. Cel puțin banca din Amsterdam, înființată în 1609 și-a împlinit conștiințios obligamentele, a păstrat neștirbite, în tresorele sale depozitele uriașe ce i-s'au incredințat. A și fost în stare să răsplătească, fără greutate pe toate acele, cari la auzul apropierei lui Ludovic XIV, le cerură îndărăt toți depozitarii, deodată. Impejurarea aceasta a întărit foarte mult reputația băncii.

După trecerea acestei crize când depozitarii iarăș și-au adus îndărăt argintul și aurul prisositor, banca începu a da cu împrumut capitalurile, ce-i zăceau în tresor, ba societăți din Indii orientale, ba provinciilor din țările-de-jos celor Frisene de apus și orașului Amsterdam. În momentul invaziunii franceze din 1794 trebuie să recunoască acest secret, tănuț de mult timp și atunci iese la iveală, că banca acordase celor patru clienți împrumuturi de 10.624.793 floreni. Corporațiile deveniră insolvente și în căderea lor îmbrănciră și banca.

Banca din Hamburg, întemeiată în 1619, rămase mai credincioasă menirii sale. Argintul băncii, ce reprezenta depozitele s'a păstrat neatins până în noaptea de 4 decembrie 1813. Atunci fu confiscat, la ordinul generalului Davant, pentru acoperirea speșelor de asediu. Suma confiscată se cifra la 7.489.343 mărci.

Căderea acestor două bănci renumite și crizele suferite de altele, ne arată cu ce preț enorm s'a răscumpărat și întărit creditul, de care astăzi suntem mândri.

În dezvoltarea actuală a băncilor deosebim bănci private, înființate de particulari; bănci în comandită, înființate de însoțiri (reuniuni), de corporații, orașe și state; în fine bănci înființate de societăți acționare. Toate aceste mijloace creditului ori din banii proprii, ori din banii altora.

După ramii de operație băncile se împart în:

1. **Bănci de emisiune**, cari se ocupă cu emisiunea de bilete (bancnote), pe cecuri, de rimese.
2. **Bănci și case de păstrare**, cari primesc depuneri spre fructificare, depozite, efecte și alte obiecte de preț.
3. **Bănci de giro**, cari mijlocesc plătirile cu ajutorul conturilor curente și al cecurilor, simplificând mecanismul circulației de numărare, cu deosebire dacă mai multe bănci și oameni de afaceri susțin un institut central de contabilitate și răfuială (Clearing-house), unde li-se ține evidența pretențiilor și datorii reciproce, li-se compara și din timp în timp (1-4, 1-2, 1 an) își aplanează numai diferențele finale. Plătirea în numărare se reduce deci la minimum posibil.
4. **Bănci de scont**, cari acoardă împrumuturi, mai ales pe cambii. Avansează suma cambiiilor, detragând interesele (escontând) până la scadență, care nu poate fi mai lungă de 6 luni.

5. **Bănci de lombard**, cari acoardă împrumuturi pe garanție de efecte publice, wante etc.

6. **Bănci de credit fonciar**, acordă împrumuturi pe ipotecă, adevă intabulându-se pe averile imobile ale datorasilor, averi cari trebuie să reprezinte o valoare de 2—3 ori mai mare decât împrumuturile. Cum împrumuturile acestea sunt de durată lungă (10—30 ani) și se amortizează în rate semestrale, băncile, pentru a mobiliza sumele plasate emit *scrișuri fonciare*, adevă bilete de anumită sumă d. e. (100 coroane, franci, lei), cari se vând la bursă. Cumpărătorii primesc interese de 4—5 la sută și pe lângă aceea mai au siguranța, că sumele plasate li-s absolut garantate. Scrișurile fonciare se scot din circulație și se replătesc din partea băncii prin tragere la sorți, în conformitate cu replătirea împrumuturilor ipotecare din partea datorasilor.

Cea mai veche bancă, în formă de societate pe acții, a fost *Banca San-Georgio din Genua*.

S'a format prin asocierea creditorilor statului. Orașele libere ale Italiei, între cari și Genua, se înfruptaseră de mult cu împrumuturi de stat. Creditul asigurat de singuraticii s'au împărțit în cvote (loca) de valoare nominală egală, a căror proprietari (luogatarii) au fost înregistrați în cartea datoriiilor statului (cartularium). În temeiul acestor cvote creditorii își puteau forma față de stat un drept la capital și dobândă grasă. Dar statul nefiind totdeauna în stare să plătească interesele, cu un ordin din 1346 a designat drept garanție unele izvoare de venit, menite să acopere total sau parțial interesele.

Pentru proprietarii de cvote era de multe ori greu, dacă nu imposibil, de a-și realiza pretențiunile de interese față de stat și probabil această împrejurare a dat impulsul la asocierea creditorilor în anul 1407. În acest an proprietarii tuturor celor 476,706 cvote a 100 lire, și-au asociat pretențiunile, acumulând capitalul acționar respectabil, de 47,670.600 lire, care a format bază pentru banca San-Georgio. Statul a dat privilegiu pentru bancă și s'a obligat să plătească interese de 8 la sută, iar în caz de neplătire să între în vigoare ordinul din 1346. Banca plătea acționarilor dobânda de 8 la sută, ce o primea dela stat. Scăzând, firește cheltuețile. Dar în 1418 statul a încetat să mai plătească interese. Banca fu avizată să uzeze de veniturile garantate prin ordinul din 2346. Fiindcă suma acestora varia din an în an, acționarilor nu li-s'au mai dat interese fixe, ci s'a introdus plățirea de dividende.

Capitalul acționar al băncii s'a schimbat de multe ori în cursul timpului. Câte odată statul ridică împrumuturi nouă, prin mijlocirea asocierii și atunci capitalul băncii creștea. Altădată statul amortiza din datorie și atunci capitalul băncii scădea. Acțiunile se bucurau de mai multe prerogative: nu puteau fi cuprinse prin execuție judecătorească, puteau fi transmise liber fără de a înregistra transcrierea în cartularium.

Organizația primei societăți acționare avea caracter cam plutocratie. În adunarea generală nu aveau drept de vot decât proprietarii mai multor acții.

Banca a subsistat până în 1805, adevă aproape 400 de ani. În 1805 a desființat-o guvernul francez. În 1814 s'au făcut încercări de a o înființa din nou, dar fără rezultat. În cursul celor 500 de ani însă, societățile pe acții au prins rădăcini adânci pretutindeni și s'au perfecționat fără curmare, încât organizații mai corespunzătoare a acționarilor de capital nu s'au putut naște până în ziua de astăzi.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

INFORMAȚIUNI

Arad, 4 septembrie 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme rece, vânturi și pe alocurea, mai cu seamă la nord și est, ploii furtivoase.

Prognostic telegrafic: Răcoare, schimbare în temperatură, la nord și sud ploii.

Temperatura la amiază a fost de 26 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octomvre	Cor.	11'84
Grâu pe aprilie 1912	"	12'10
Secară pe octomvre	"	10'40
Secară pe aprilie	"	10'67
Cucuruz pe septemvre	"	—
Cucuruz pe maiu 1912	"	8'32
Ovăș pe octomvre	"	9'21
Ovăș pe aprilie 1912	"	9'51

De-ale noastre.

Alegeri de protopop aprobate. Ni se anunță prin fir telegrafic îmbrucătoarea veste, că Prea veneratul consistor mitropolitan din Sibiu a aprobat atât alegerea de protopop al Brașovului, cât și cea de protopop al Lipovei.

Felicităm sincer pe noii protopopi părintele dr. V. Saftu și Fabriciu Manoila.

Consfătuirea comercianților români la Blaj. Din prilejul serbărilor dela Blaj avut au o consfătuire și comercianții români, convocați anume de d. *Aurel Popescu*, comerciant în Sibiu și soții. Comercianții cu o intenție vrednică de laudă voiesc a se organiza, pentru apărarea intereselor comune. La consfătuirea din Blaj, prezidată de d. A. Popescu, a luat parte mai mulți comercianți din Sibiu, Blaj, Săliște, Sebeșul-săsesc, Cluj, Mercuria etc.

După un viu schimb de idei, s'a ales o comisie care să studieze înființarea unei asocieri, cum și alte chestiuni de interes pentru negoțul român. Comisia apoi va face raport unei adunări a comercianților, ce se va convoca spre acest scop.

Suntem veseli de începutul consolidării comercianților noștri și dorim ca sămânța sămănată să dea încurând roade.

Caz de moarte. Marți, în 29 august n. a. murit în clinica din Budapesta părintele *Ioan Goanță* din Șopotul-nou, comitatul Caraș-Severin. Răposatul suferea de o boală grea și toată speranța i-a fost că va scăpa dacă se va supune unei operațiuni în clinica din Budapesta. Nainte de două săptămâni s'a și supus unei operațiuni, care a succes mai bine. A și scris celor de acasă în mai multe rânduri. Marți noaptea i-a fost rău de tot și în zori de zi la orele 3 a și murit. Răposatul a trăit 71 ani și a slujit 30 ani ca preot. Înormântarea i s'a făcut Joi d. a. în Budapesta, fiind de față și părintele N. Goanță capelan în Șopotul-nou, fiul defunctului. Odihnească în pace!

Concertul Reuniunii sodailor români. Duminecă, în 27 august c. „Reuniunea sodailor români” din Sibiu a aranjat un concert împreună cu unele declamări.

La inițiativa d-lui G. Poponea, vice-prezidentul Reuniunii, s'a aranjat acest concert cu menirea filantropică de a ajuta, din o parte a venitului curat, biserica gr-or. din suburbiul inferior pentru renovarea ei.

Programul variat al concertului a fost compus din unele bucăți noi, iar restul din compoziții cunoscute publicului. Cu toată vremea nefavorabilă totuși a participat lume multă.

Corul condus cu precizie de d. Candid Popa, învățător la școala de aplicație a seminarului „Andrei” s'a achitat în mod conștiințos, satisfăcând deplin cerințelor publicului asistent. Mai ales d. I. Stanciu, simpaticul tenor al nostru, a captivat inimile ascultătorilor cu vocea sa mlădioasă și puternică prin mai multe bucăți cântate solo. E atât de cunoscut d. Stanciu publicului sibiian, încât e de prisos a mai stăruși asupra talentului său muzical. D. Dumitru Axente a recitat cu cunoscuta-i vorbă „Curcunii” de T. Speranță.

Cu o mimică uimitoare, cu o admirabilă eleganță în mișcări, fără pic de afectare — rău, de care sufer foarte mulți, — d-șoara El. Bordia a recitat falnică poezie a bardului dela Mircești: „Oda ostașilor români”, fiind viu aclamată de întreg publicul asistent. De asemenea s'a remarcat d-șoara E. Roman cu solo de sopran la compoziția „Durerea Românilor” de I. Crișan, și d. N. Ișan cu solo de tenor la „Răsunetul dela Crișana” de Vidu. La urmă a hătru glumeț a mai atârnat râsul în sală prin cântarea unor cuplete satirice.

După concert a urmat dansul până aproape în zori de zi. E. M.

Alegere de preot la Șiclău. După multe frământări electorale, în sfârșit și poporul credincios din Șiclău și-a ales preot în locul mult regretatului paroh Ioan Iercan. Duminică a fost actul alegerii, care a decurs în cea mai perfectă ordine, alegându-se cu însuflețire nespusă candidatul de preot d. Coriolan Monția, întrunind 306 voturi. Felicităm comuna pentru alegerea nimerită.

Aviz d-lor învățători. Conform înaltei rezoluțiuni ministeriale dela 29 maiu 1911 nr. 16593, manualele școlare cari au primit mai înainte aprobarea ministerială, se pot folosi și în decursul anului școlar 1911-1912, chiar și când nu ar avea aprobarea ministerială pentru ediția actuală.

Conform punctului 2 al susamintitei rezoluțiuni o ediție neschimbată a unei ediții anterioare se poate folosi încă un an școlar. Dacă însă nu va primi aprobarea de stat nici după expirarea aceleia, nu se mai poate folosi.

Caransebeș, 1 septembrie 1911. Iuliu Vuia.

Nou avocat român în Deva. D. dr. Petru Grozda anunță, că și-a deschis cancelarie advocațională în Deva (strada Petofi Sándor nr. 4) în fața casei comitatului și în vecinătatea tribunalului reșesc. Felicitări.

Înștiințare. Dr. Gheorghe David, adv., și-a deechis cancelaria adv. în Ciocova.

Logodne. D-șoara Nelia Morariu și d. Dimitrie Kővári logodiți.

— D-șoara Ștefania I. Jian (Caransebeș) și d. Ioan Tărciu (Iablanița) logodiți. Felicitări.

Cununie. D. Octavian Baști (Hidig) și Eugenia Vicaș (Chișfalău), își vor serba cununia religioasă la 14 septembrie n., în biserica din Hidig. Felicitări.

Nenorocirea unui student. În 31 august trei studenți români au întreprins o excursiune la înălțimea pitorească de asupra Cur-salonului din Băile herculane, așa numită Crucea albă. O poziție minunată aceasta, ce se ridică îndrăzneț deasupra băilor privind mândră în undele Cernei cristaline. Crucea albă, e situată pe o coastă prăpăstioasă de deal de unde excursionistului i-se oferă o splendidă priveliște peste întreg ținutul acela de o frumusețe neînchipuită. La picioarele crucii albe de lemn, după care și-a luat poziția numele se deschide înflorător o prăpastie adâncă de aproape 100 metri.

Unul dintre studenții excursioniști Constantin Popoviciu, regretatul fiu al dlui căpitan Neculai Popoviciu din Caracal, băiat înzestrat cu facultăți distinse, privind în prăpastia ademenitoare, pierzându-și echilibrul s'a prăvălit în adâncime. A murit pe loc, totuși colegii nu au istorisit nimănu de cele întâmplate, încât abia spre inserate la intervenția energetică (?) a jandarmeriei au mărturisit întâmplarea nenorocită, a cărei victimă cu desăvârșire s'drobă zăcea încă în adâncul prăpastiei. Sincerile noastre condoleanțe îndurerătorilor părinți.

Aviz. Aducem la cunoștința cetitorilor noștri, că, deși revista „Națiunea” se tipărește la Orăștie „Tipografia Nouă”, re-

dacția și administrația este și pe mai departe în **Budapesta**.

În toate afacerile, ce privește redacția sau administrația revistei, rugăm a se adresa la Budapesta. „Națiunea”.

Necrolog. Ni-se anunță moartea d-lui *Georgiu Vanca de Butcaș*, proprietar, întâmplată în 1 septembrie 1911, în al 71-lea an al vieții sale.

Inmormântarea defunctului a avut loc duminică în 3 l. c., în cripta familiară din cimiterul comun din Blaj.

Odihnească în pace!

Din patrie.

Cermak în Arad. După o alarmare de 2 săptămâni a opiniei publice, cu toate mijloacele reclamei americane, ieri, în sfârșit a spintecat vâzduhul Aradului prima mașină de sburat. Pilotul boem Cermak a ascendat pe ipodromul din preajma orașului în fața unui public de aproape 6000 de oameni, arătându-și dibăcia de pilot rutinat, fără însă să stârnească o prea mare însuflețire cu sborul său sigur și frumos.

Peste întreg publicul plana o atmosferă de plictiseală, ce n'a putut-o risipi nici cele mai îndrăznețe virajuri ale pilotului, care și dânsul își pierduse pofta de-a risca trucuri mai deosebite, văzând lipsa de entuziasm din partea asistenței. De altcun fel acesta e o foarte elocventă dovadă, cum o reclamă exagerată zădărnicește succesul oricărui întreprinderi.

Toate silințele pilotului de a storce aplauzele publicului asistent s'au dovedit de zadarnice, deși a executat câteva virajuri frumoase și eutezante.

S'a ridicat în trei rânduri, dar abia ascensiunea cea dintâi este mai remarcabilă, sburând la 300 metri peste platoul destinat pentru sbor în decurs de 15 minute. Ascensiunea a doua a fost de o durată scurtă și la înălțime de 100—150 metri, iar cea de a treia abia a durat 2 minute, ridicându-se la 50—60 metri, ca parcurgând un semicerc de o rază, de câteva sute de metri să aterizeze — plictisit.

Publicul a fost prea ingrat, părăsind cea mai mare parte ipodromul, travestit pe ziua de ieri în aerodrom, după a doua ascensiune.

Biplanul „Libelle”, ceva mai mare decât „Vlaicu II” are o formă de pește. E de o construcție solidă, dar înzestrată cu un motor, nu prea excelent, cum s'a vădit în două rânduri, aducând pe pilot într-o situație penibilă, încât nu prea vroia să pornească.

Fără să fim cuprinși de cât de puțin șovinism — nemotivat în acest caz — putem constata cu mândrie, că pe Vlaicu al nostru, Cermak nu l-a apropiat nici în sbor, nici în îndrăzneală.

Oase de mamut în Ungaria. Din Biserica-Albă, în Bănat, primim știrea, că cu prilejul unor săpături făcute aici comerciantul Wilhelm Amon a găsit un schelet puternic de mamut, pe care l-a trimis muzeului orașului. Vor continua să se mai facă săpături, mai cu seamă alungul renumitelor șanțuri romane.

Român înebunit de căldură. Din Strigonia se comunică: În trenul de persoane care pleacă din Pressburg spre Strigonia un tânăr în uniformă necunoscută ce se afla într'un cupeu de clasa II-a, fu cuprins pe drum de un acces de furie și voi să dea jos pe ceilalți pasageri.

Numai cu mare greutate a putut fi dezarmat la Párkányánás de unde a fost dus la Strigonia. Aci s'a stabilit că nenorocitul tânăr se numește Petru Ștefaniu (?), supus român, care urmează la Academia științifică din Geneva. El s'a urcat sănătos în tren la Geneva, și pe drum a înnebunit din cauza căldurii.

Au găsit la dânsul 60 coroane și un bilet de drum spre București.

Tablou cultural din Eldorado noastră. Popa și dascălul din *Kossuthfalva* s'au bătut în birt. Unde se putea întâmpla asemenea scandal decât în fericita noastră Ungarie, între simpaticii noștri compatrioți. Preotul Schadl A. Ignatz, care-și renegase neamul și învățătorul Szász Miklo se nime-

riseră într'o crăsmă, unde își petrecură așa în felul lor gălăgios până în revărsatul zorilor, când chercheliți de-a binele de nectarul vitei, se încăierară. Notabilitățile satului lui Kossuth au improvisat o bătae strașnică din care a eșit învingător simandicosul Schadl, lăsându-și potrivnicul sub masă cu trei coaste rupte.

Iată deci taina enormului progres civilizatoric al nepoților strașnicului Botond, care puse odinioară în răcori Bizanțul cu buzdugana-i înfricoșată. Sângele apă nu se face.

Industria ugară și statul. Guvernul ungar, precum se știe a inițiat o acțiune mai mare pentru promovarea și dezvoltarea industriei indigene la anul 1881. Rezultatele acestei acțiuni, cari a costat statul multe milioane, sunt date acum publicității în o lucrare recentă.

Conform acestei publicații s'au împărțit în ultimii 40 de ani de ajutoare de stat în total 1202 fabrici. Cele mai multe ajutoare a primit industria textilă (216), industria de fer (190), industria chimică (173), industria ceramică (139) etc. Ajutoarele au fost în cea mai mare parte a lor: favoruri de stat (scutiri de dări, de taxe vamale etc.) și anume în 527 cazuri. Ajutoare în mașini s'au acordat în 247 cazuri, ajutoare în bani în 93 cazuri, împrumuturi s'au acordat numai în 10 cazuri. Suna împrumuturilor acordate se urcă

la cor.	2.918,675
ajutoarele în bani la cor.	30.911,923
și ajutoarele în mașini cor.	4.946,047
Total cor.	49.776,645

din care sumă s'au asigurat până la finele anului 1910 cor. 24.236.859.

Față cu ajutoarele în bani și mașini s'au condiționat capital de investițiune de cor. 157.544.300 și un număr de 52.874 lucrători.

Producțiunea totală a fabricilor împărțite de ajutor de stat este evaluată la coroane 242.604.792. (R. Ec.)

Scutirea de porto postal. Cetim în „Rev. Ec.”: La recercarea ministrului interimar de comerț Lukács, oficiile postale din țară vor aduna în timpul dela 25 septembrie 1911 în decurs de 14 zile date referitoare la tot felul de expediții postale scutite de taxe. Aceste date vor servi ca bază la revizuirea scutirii de taxele postale și se afirmă că favorurile acestea se vor reduce mult, eventual se vor casa cu totul.

Tălharii de sub Surul. Într'unul din numeroșii trecuți am pomenit de o înfricoșată haită de tălhari, adăpostii la poalele Surului, de unde asaltează din când în când asupra locuitorilor pașnici din comunele din vecinătate ținându-i în necontenită groază.

Toată osteneala jandarmilor urmăritori s'a dovedit până acum zadarnică față de abilitatea și și-retenia hoților.

200 de jandarmi, cari umblă după tălhari, până acum au descoperit abia atâta, că în fruntea bandeii sunt Andrei *Budac* și Gheorghe *Veza*, cari s'au ascuns în munți. Ambii sunt tălhari, notoriei, meșteri în branșă. Despre cel dintâi se știe că în România a fost condamnat pentru omor, dar a scăpat de temniță.

Dela frați.

Oaspeți străini. D. N. Stead, reprezentantul ziarului „Times”, d-ra Clemence Rose, reprezentanta ziarului „Morning Post”, d. dr. Cippic profesor la universitatea din Londra cu d-na, venind dela Blaj, au sosit la Sinaia ca să viziteze țara. D. ministru de externe Maiorescu a oferit vizitatorilor un dejun la Capșa, la care au azistat: d. Robertson, însărcinat de afaceri al Angliei, d. Moroian, atașat comercial al României la Viena, d. Filitti șef de cabinet, d. Bogdan secretarul de legăție și H. Stahl șeful redacțiunii „Agenției Române”. Ziaristii străini au fost primiți în audiență de Suveran.

Ieri oaspeții străini au vizitat Curtea-de-Argeș, azi luni au vizitat Valea-Prahovei, iar apoi vor pleca spre Dorna, unde vor face o excursie pe plute.

Marele incendiu din Sinaia. Sâmbătă noaptea la orele 11 un violent incendiu a izbucnit la cinematograful instalat în localul cofetăriei Riegler, din Sinaia.

Focul s'a declarat în următoarele împrejurări: O parte din publicul care venise mai târziu la reprezentatie, a cerut repetirea primelor tablouri cinematografice. Deoarece demonstratorul plecase, un angajat a încercat să puie filmele în mișcare, și din cauza neexperienței lui, s'a produs probabil un scurt circuit.

Imediat a luat foc întreaga clădire, construită în mare parte în paianță.

Publicul a putut scăpa.

Întreaga clădire Riegler, în care se afla cinematograful, cofetăria și o mică cafenea a fost nimicită de flăcări.

Focul pe lângă materialul de cofetărie a mai nimic și o mare parte din instrumentele orchestrei ministerului de sub conducerea d-lui Dinicu, arzând și întreaga partitură a orchestrei.

În sala cafenelei se afla, într'un biou sumă de 1.100 lei care nu a putut fi salvată.

La ora 1 și jum. noaptea focul a putut fi localizat.

Invenția unui călugăr. Călugărul Atanasie Grigoriu dela mănăstirea Ciolanu din județul Buzău, a inventat un aparat de tors, care poate fi aplicat foarte ușor la orice fel de cusut, pentru facerea diferitelor lucrări de industrie casnică.

Aparatul, pe lângă torsul lănei, al cănepei și al inului, poate răsuci borangicul și orice fel de torturi pentru lucratul ciorapilor, cum și deapănă bumbacul pe țevi scurte de țesătorie și pe moșoare lungi, servind la urzitul diferitelor feluri de pânzeturi.

Construit pe o roată specială, acest aparat de tors, răsucit și deapănat, poate funcționa singur și fără a fi adoptat mașinelor de cusut și mănuit tot cu piciorul.

Aparatul pe lângă că va costa puțin și va fi de o construcție simplă și lesne de mănuit de oricine, va aduce mari foloase industriei casnice, în special gospodăriilor sătești.

Noul secretar general al ministerului de externe. Aflăm că d. George Crețeanu, fost deputat, fost consilier de legație va fi numit secretar general al ministerului afacerilor străine.

Spionajul rusesc în România. Cunoscutul spion rus Mellas a sosit de două zile în orașul Galați.

Dânsul a avut mai multe întrevederi cu personalul superior de pe vasul rusesc Donef.

Vizita aceasta se pune în legătură cu acțiunea de spionaj pe care personalul vasului rusesc o face de câțiva timp în portul nostru și prin împrejurimi.

Aprecierea costumelor românești. Cetim în „Seara”: Altelele Lor principesele de Bethem și-au exprimat dorința de a-și procura costume românești la fel cu cele purtate de A. S. regală principesa Maria. În acest scop chemat la Sinaia, d. Ilie Tonghioiu cunoscutul maestru de cusături naționale din Câmpulung, care de mult timp furnizează curtea română regală. Colecția adusă de d. Tonghioiu a fost mult admirată de principesele de Bethem, cari s'au grăbit a-și cumpăra câteva costume vechi. Pe lângă Altelele Lor au mai cumpărat costume românești și d-nele general Peticari și Crisloveni.

Parastasul pentru Aman. După cum am anunțat, joi dimineața la orele 9 s'a oficiat un parastas cu prilejul împlinirii a 20 de ani dela moartea directorului Teodor Aman.

Parastasul a avut loc la biserica Boteanu din strada Clementei.

Au luat parte la pioasa solemnitate doamna Aman, văduva mult regretatului artist, d. G. D. Mirea, directorul școlii de arte frumoase, artiștii Hipolit Strâmbulescu, Bălăcescu, Steriade, Serafim, Costin, Petrescu, cum și alți pictori și numeroși admiratori ai lui Aman.

După oficierea serviciului divin, toți asistenții

au trecut în localul muzeului pe care l-au vizitat, rămânând câteva momente în mijlocul frumoaselor creațiuni rămase de pe urma artistului.

Inspecțiile A. S. R. principelui Ferdinand. A. S. P. principele Ferdinand, inspector general al armatei, se va înapoia în țară la sfârșitul săptămânii viitoare.

Imediat după întoarcerea Sa, A. S. R. va începe la 2 septembrie inspecția diferitelor garnizoane din țară.

Pe urmele banditului Pantelimon. În România nu credem să existe mulți oameni cari să nu urmărească cu multă curiozitate isprăvile îndrăgănelui bandit. Ziarele și-au mărit tirajul cu această ocazie și orice mic indiciu despre Pantelimon face senzație în publicul din întreaga țară.

Pe urmele banditului vineri noaptea, direcțiunea poliției și siguranței din ministerul de interne a fost înștiințată de comisarul special Corfescu, printr'o telegramă din Crăcișani, că autoritățile au dat de urma lui Pantelimon.

Sâmbătă, pe la orele 12 din zi, șeful secției de jandarmi Ceahlău a surprins într'o colibă de pe muntele Pârâu Popei, satul Mitoc, comuna Bălătești, pe banditul Toader Pantelimon, în o colibă situată în desimea pădurei. Deși inconjurat de 16 poterași, totuși banditul a reușit să se facă nevăzut, scăpând numai în cămașă, ȋtari, desculț, cu capul necoperit, și cu arma goală. Pe urma lui a rămas o geantă cu cartușe, un revolver calibru 5, cu 6 focuri, 8 cartușe otrăvitoare, 9 cartușe pline cu alic, sumanul, pălăria, opincile, un baltaș, un cojocel, 2 desagi, merinde, scrisori și o carte („Vieța sfinților”) pe cari sunt însemnate localitățile de refugiu.

Astfel în ultimul moment Pantelimon a reușit să se strecoare și să scape de urmărirea poterei, fără a se putea ști în mod precis în ce direcție a apucat.

În fugă, urmărit fiind de poteră, banditul a reușit să se îmbrace cu hainele lucrătorilor Carol Mîler și Vasile George Coman dela fabrica Mitoc, cărora le-a luat un suman, un pieptar, o jiletcă, o pălărie și opinci — și a dispărut de sub ochii celor ce-l fugăreau.

Polițaiul, însoțit de un comisar de siguranță, a plecat la mănăstirea Secu.

Noaptea târziu o poteră, compusă din 30 de inși, a luat-o spre muntele Petru-Vodă.

Din străinătate.

Agitația din Franța contra scumpirii traiului. În halele și pietele din Saint-Quentin s'au repetat manifestațiunile contra scumpirii traiului.

Mulțimea, în care predomina elementul feminin, a călcat cu picioarele un mare număr de coșuri de ouă, brânză și unt.

În împrejurimile din Valenciennes, au fost devastate mai multe ferme.

Măcelarii și cărnăarii din întregul arondisment au închis prăvăliile.

— În unele localități în deosebi în ȋntaturile industriale, mișcarea ia pe zi ce trece un tot mai pronunțat caracter revoluționar. Cetele, în sunetul „Internationalei”, entreeră stratele devastând magazinele și depozitele de articole alimentare.

Garnizoanele din departamentele Pas-de-Balais și Nord au fost întărite.

S'au produs dezordine în Nordul Franței din cauza scumpetei traiului. Dezordinele au un caracter mai violent La Douai, sute de bărbați și femei au manifestat în fața primăriei.

Minerii din Maubeuge amenință, cu greva, dacă nu se pun în libertate câteva din femeile lor arestate.

La Fresnes câteva magazine au fost prădate. La Saint-Quentin s'a prădat un magazin. Subprefectul și doi ofițeri de poliție au fost răniți.

Revolta de pe insula Formosa.

Ziarele din Petersburg află din Charbin, că indigenii din insula Formosa s'au revoltat în contra suveranității japoneze. Rebelii au distrus firele telegrafice și telefonice și toate instituțiile japoneze.

Un detașament polițienesc adus contra rebelilor a fost complect masacrat.

S'au trimis trupe pentru înăbușirea revoltei.

Sălbătăcii la luptele de tauri. Din Almeida se anunță, că în timpul luptelor de tauri, cari au avut loc sâmbătă, publicul nemulțumit cu atitudinea toredorilor a pătruns în incintă, voind a-i lua la bătaie. Văzând pericolul, anteprenorul a dat drumul tuturor taurilor.

O mulțime de persoane au fost călcate în picioare și rănite.

Documentele secrete ale curții regale portugheze. Deputatul Menees a comunicat parlamentului portughez despre comisia însărcinată cu examinarea corespondenței și actelor secrete ale membrilor fostei familii regale, că a constatat că tatăl lui Don Carlos a avut intențiunea de a înființa un regat în Iberia. S'a mai constatat că după moartea regelui Alfonso XII al Spaniei, regele Carlos a avut de gând să ocupe tronul Spaniei.

Un nou aeroplan. Un aviator rus a isbutit să rezolve problema stabilității aeroplanului în aer.

Aparatul e provăzută cu 3 helice, dintre cari numai una — cea dinainte — servește la zbor, iar celelalte două laterale, au funcțiunea de a-l menține nemișcat în aer, la voința pilotului.

Aeroplanul acesta a fost cumpărat, pe prețul de 17 mii de ruble, de către ministerul de războiu.

Spionajul în Anglia. La ministerul de războiu din Londra au sosit în ultimul timp numeroase denunțuri, din cari rezultă, că aproape în toate porturile și depozitele militare se ivesc spioni, cari își îndeplinesc rolul cu atâta îndemănare în cât în cele mai multe cazuri reușesc să afle până și secretele militare cele mai intime.

Ministrul de războiu a luat măsuri riguroase pentru o mai bună supraveghere a porturilor și depozitelor.

Incident la granița austro-italiană. Din Trient se anunță, că doi grăniceri italieni Ricardi și Bertoldi au surprins o patrulă austriacă compusă dintr'un locotenent, doi caporali și șase soldați din regimentul de vânători din Tirol nr. 1, pe dealul Zima Mandriola, în momentul când instalaseră un aparat fotografic, grănicerii italieni i-au reținut și au cerut explicații locotenentului. Acesta neștiind limba italiană a răspuns printr'un caporal că vrea să fotografieze Valsuganatal-ul.

După părerea grănicerilor italieni, însă patrula austriacă voia să fotografieze posturile dela Verena și Campo Longo.

După ce li-s'a luat numele, membrii patrului au fost lăsați să se retragă.

Incidentul a fost imediat raportat autorităților superioare.

Memoriile doamnei Teselli. Fosta principesă moștenitoare a Saxoniei a început azi, în ziarul „Matin”, publicarea memoriilor pe cari le intitulază: „Povestea vieții mele”.

Primul capitol accentuează perfect caracterul și valoarea acestor descrieri.

În scurt, se poate spune că toată afacerea se reduce la mici amănunte mai mult sau mai puțin adevărate, descrise cu un sentimentalism furios. Fosta principesă se plânge de soarta îngrată a principeselor în genere, de soarta ei nevinovată în special, precum și în contra guvernanelor și a educației în genere.

Urmează apoi o serie de mici răutăți îndreptate și în contra unor persoane sus puse și chiar în contra împărătesei, Elisabeta.

Capitolul începe cu o eremiadă asupra relei stări de lucruri din castelul Salzburg. Vin apoi la rând vecinicele chinuri la cari a fost supusă în tinerețe.

Într'o zi se plimba într'o barcă cu fratele ei și cu guvernanta. La un moment dat întrebă: „Ce ar fi dacă ași face o bac acum!”

Guvernanta făcu o mutră speriată. Principesa hotărâtă se aruncă îmbrăcată cum era în apă și în desperarea guvernantei și spre surprinderea publicului făcu un tur de înot în jurul bărcii și apoi se întoarse udă în barcă și la castel, unde arhiducele Ludwig Victor, fratele regelui o dojeni rîzînd și nu luă lucrul în serios.

Descrierea continuă apoi, contra iezuiților.

cari după cunoștințea îndărțate de confescrete întrebă.

Dacă te plângeri și da monințea chi

Ei socot chipul moral princieri.

La teatru poziții de art

Principe se poarte.

Toată d viitoare misi cultivarea de rului.

Principe avut grija să telor ei.

Temper

La un

Maria Teres

„După

dreptate să s

bea, în loc s

tat de interes

Vă pute

minatorilor.

La inch

păr al împă

Principe

se infuria pe

păr la piepte

O nou

O nouă a

senzație la

La 12

la locuința

Casa de ba

se da naște

crimă ordi

O lună

strucție or

stelului Pa

mei. Hussa

rețe de ver

amicale cu

și-a omorât

tori cu soț

Mersu

cub vine ș

mai mult.

virii și 51

s'au consta

mai sunt i

bolnavii. A

lipsa de m

Capri

din Londra

om omorât

cului capri

trat prin p

lovit în ce

a ieșit prin

La gă

ler s'a găs

Ceason

vesta victi

parte.

Trăsn

rele victim

getul cel r

Deget

o gaură ca

un glonte.

Separa

galia. Prima

declarat că

tughez că va

nea între bi

consimți la

cari după cum spune autoarea, formează forța misterioasă îndărătul tuturor Curților și cari în calitate de confesori pun principeselor cele mai indiscrete întrebări.

Dacă te plângi părinților, preoții amenință cu plângeri și dacă principesele nu se supun sunt amenințate chiar cu închiderea într-o mănăstire.

Ei socotesc principesele ca creaturi stricate și chipul moral și corporal este arma conducătorilor princieri.

La teatru și concert s'a dus foarte rar, la expoziții de artă niciodată.

Principesele sunt totdeauna învățate cum să se poarte.

Toată dresarea se referă la pregătirea pentru viitoarea misiune de suverană sau mai de grabă la cultivarea de figurant ce o va juca în ochii poporului.

Principesa reconoaște însă ca în tot timpul a avut grija să joace feste educatorilor și guvernatorilor ei.

Temperamentul ei a eșit totdeauna învingător. La un examen de istorie fiind întrebată de Maria Teresia, a răspuns:

„După părerea mea, Maria Teresia a avut dreptate să se căsătorească cu acela pe care îl iubea, în loc să se căsătorească cu primul venit, dictat de interes.”

Vă puteți închipui groaza de pe fețele examinerilor.

La încheiere autoarea se ocupă de splendidul păr al împărătesei Elisabeta.

Principesa arată cum suverana se fresa și cum se infuria pe camerista când îi zmulgea prea mult păr la pieptenat, păr care i se fura chiar.

O nouă afacere Steinheil în Franța.

O nouă afacere Steinheil produce mare senzație la Paris și în provincie.

La 12 Iunie trecut a fost găsit omorât la locuința sa din Tours, rentierul Guillotin. Casa de bani era jefuită probabil pentru a se da naștere bănuielii că e vorba de o crimă ordinară al cărei mobil e furtul.

O lună mai târziu judecătorul de instrucție ordonă arestarea proprietarului castelului Paul Hussar, un văr al soției victimei. Hussar era îndrăgostit încă din tinerețe de verișoara sa și întreținea raporturi amicale cu soțul ei. Se bănuiește că Hussar și-a omorât amicului pentru a se putea căsători cu soția lui.

Mersul holerei în Turcia. Din Uescub vine știrea, că holera se întinde tot mai mult. Joi s'au constatat 51 îmbolnăviri și 51 decese. Ieri până la orele 2 p. m. s'au constatat 64 noi cazuri. Medicii nu mai sunt în stare să îngrijească pe toți bolnavii. Afară de aceasta se resimte și lipsa de medicamente.

Capriciile trăsnetului. Un medic din Londra luând ca subiect cadavrul unui om omorât de trăsnet a demonstrat publicului capriciile trăsnetului. Trăsnetul a intrat prin pălăria individului în chestie, l'a lovit în ceafă și după ce a traversat craniul a ieșit prin gură și a trecut peste piept.

La gât unde se afla butonul dela guler s'a găsit o arsură mai pronunțată.

Ceasornicul se topise în buzunarul dela vesta victimei. Lanțul se topise numai în parte.

Trăsnetul a trecut apoi peste picioarele victimei și a intrat în pământ prin degetul cel mare dela piciorul stâng.

Degetul era complet carbonizat și avea o gaură ca și când ar fi fost perforat de un glonte.

Separarea bisericii de stat în Portugalia. Primatul bisericii catolice din Portugalia a declarat că Vaticanul speră dela noul guvern portughez că va modifica legea relativă la separarea între biserică și stat. Se afirmă că Papa ar consimți la introducerea unei legi bisericesti, bazată

pe legea bisericască din Brazilia. În cazul acesta e posibil să se reia relațiile diplomatice dintre Portugalia și Vatican.

Un preot asasinat în timpul liturghiei. Din Roma se anunță, că preotul din Agira (Catania) bând vinul sfânt, după liturghie fu apucat de crampe teribile și căzu jos. S'a stabilit că în vin se pusese stricnină.

Autorul otrăvirii este canonicul Tudaca, care a fost arestat.

Retragerea trupelor rusești din Mandciuria. Ziarul „Rossja” publică textul raportului pe care îl trimite noul guvernator general al Mandciurei, Sschaa-Er-Sung, consiliului de miniștri din Peking. În acest raport guvernatorul anunță cu după lungi tratative cu autoritățile rusești din Mandciuria a reușit să primească asigurarea că trupele rusești vor fi în curând retrase din Mandciuria.

Anunțarea retragerii trupelor rusești din Mandciuria prezintă o deosebită importanță acum în ajunul începerii tratativilor pentru noua convenție comercială ruso-chineză.

Cheltuelile expoziției internaționale din Roma. Monitorul oficial italian desminte știrea cum că cheltuelile expoziției internaționale din Roma s'ar încheiat cu un deficit de 30 milioane de lire.

Cheltuelile sunt de 15 milioane, cu toate acestea deficitul nu va fi mai mare de un milion.

Un cămin al polonezilor la Berlin. În Berlin s'a format o societate pentru construirea unui cămin al polonezilor. Membrii societății depun câte 5 până la 1000 mărci. Planul clădirii a fost făcut de un arhitect polonez. În cazul când autoritățile nu vor permite o inscripție poloneză, fața va fi provăzută cu o inscripție latină.

Regele Serbiei șef al unui regiment rus. Din Petersburg vine știrea, că țarul a numit pe regele Petru al Serbiei șef al regimentului 14 de infanterie din Oloncz.

Un turist sârb omorât în Germania. Un incident de necrezut care va avea urmări grave pentru un cunoscut mare proprietar s'a petrecut la Musterhausen în provincia Brandenburg.

D-rul Miloș Radoicovicu care însărcinat de un ziar sârbesc face ocolul lumii pe jos a fost grav rănit de un proprietar, administratorul său, un comerciant și un student, cari au tras asupra lui mai multe focuri de revolver.

Intreaga presă se ocupă de acest incident senzațional.

Iată descrierea ziarului „Vossische Zeitung”. D-rul Radoicovicu care, însărcinat de un ziar din Belgrad face de trei ani ocolul lumii pe jos a sosit azi după amiază la Musterhausen, unde obosit s'a culcat cu cei doi câini ai săi.

Pe la orele 4 trecu pe acolo vizitiul proprietarului, care fiind amețit de băutură se duse la administratorul moșiei și îi comunică că a fost amenințat cu revolverul de către un vagabond ce se află culcat în șanțul șoselei.

Administratorul povesti faptul proprietarului Schultze care se înarmă și însoțit de oaspeții săi, un comerciant și un student o porni în automobil la locul indicat. Aci traseră focuri și împușcară câinii lui Radoicovicu.

Acesta cerând explicații proprietarul și însoțitorii săi traseră asupra lui mai multe focuri de revolver și se reîntoarse la Musterhausen.

În timpul acesta Radoicovicu încercă să se târască în localitatea Musterhausen, dar după ce parcursese câteva sute de metri căzu epuizat.

Nenorocitul fu găsit de jandarmi și transportat la spital, unde se constată că are trei răni.

Starea lui este extrem de gravă.

Parchetul a dispus facerea unei anchete severe.

Diverse.

Teatrul Apollo are următorul program:

1. Valencia. 2. O zi regină (distractiv). 3. Scoția. 4. *Înmă de copil* (dramă miștoare). 5. Copila dispărută (umoristic). 6. *Chemarea sublimă a medicului*. 7. Sticla de lapte (amuzantă). 8. Respectul numelui (senzațională). 9. Istoria unei fete cinstite (500 m.)

Începutul reprezentațiilor la orele 6, 7 și jum și 9 seara.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui *Igaz Sándor*, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvericale în Arad, piața Andrassy, (palat. Minorților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de busunare, servituri, etc.

Bibliografie

La Bibliotecă diecezană din Arad se află de vânzare:

Carlyle Thomas, Eroii, cultul eroilor și eroicului istoric	—	2
Dr. Matthias Ad. Pedagogia practică, trad. liberă cu o prefață și note de G. Bogdan-Duică	—	2:50
Martig Em. Psihologia pedagogică	—	3:50
Ufer Chr. Introducere în pedagogia lui Herbert	—	2
Locke I. câteva idei asupra educației trad. G. Coșbuc partea I și II	—	2
Ioan Amos Comenius, Didactica Magna trad. de Garboviceanu	—	1:55
Pestalozzi H. Leonhard și Ghertruda. O carte pentru popor trad. de Ioan A. Rădulescu-Pogoneanu partea I și II	—	3:50
Bucovineanu I. Manual de gimnastică suedeză	—	4:20
Cântece și Coruri școlare pentru uzul copiilor din școlile primare	—	1:50
Conferințe populare ținute de învățători la cercurile culturale. Publicate cu supraveghierea lui G. Coșbuc	—	1:20
Dâmbeanu Eug. Istoria lui George Stephenson	—	55
Iorga N. Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor vol. I și II	—	4:20
Dragoslav I. Povestea trăsnetului Constantinov Iv. A. Bai-Ganciu sau minunate povestiri despre un bulgar din zilele noastre	—	60
Mera T. I. Din țări străine	—	2 cor.
Björnson Bj. Mary, roman traducere de dr. H. Petrescu	—	1 cor.
Ursu I. Conștiința națională	—	50
Molirevnicul cu litere latine și legat à C. 14.	—	—
La comanda să se alutere și pentru porto postal 20 filieri de fiecare carte.	—	—

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Redactor responsabil: Atanasie Hălăgău.

Aviz.

La agentura principală din Arad a băncii gen. de asigurare „Transilvania” află angajament

Doi acuisitori (agenți ambulanti) cu rebonificare corespunzătoare. Ofertul, care are să conțină datele referitoare la ocupațiunea de până aci a reflectantului și cunoștința sa de limbi, este a se înainta cel mult până la 15 Septembrie n. agenturei sus numite.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă). Birou central, stabiliment medical.

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 23.

Director-șef: Dr. A. Cozmuța.

Consultații dela orele oreln 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai
mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de
cumpărat. Telefon 438.

Ziffer Sándor

întreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinelor
cu renume universal

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea
mașinelor în cursul anului întreg și sub in-
grijirea mea de specialist, mașinile vor
funcționa regulat. Curs permanent pentru
stenografie și contabilitate la mașină. Mare
magazin de aparținente de prima calitate.

Atelierul de dentură

Radu Novác

Arad, Tököly-tér 7.

Etagiul I.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împună cu becuri, esecută și
furnizează prompt sub cele mai
favorabile condiții de plătere.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încre-
derea subscrisului și va fi pe
deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport
poți căpăta cu prețurile cele mai
moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și te-
lefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrássy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai
moderne, bijuterii, argintării și oro-
loage extra-fine. Apartament deo-
sebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.

Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de speciali-
tate, d. ex.: părți trebuincioase la edi-
ficii, garduri de fier și grății de mor-
minte. — Cuptoare, modelul cel mai
nou de cea mai bună execuție. —
Cumpene, greutateți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și
se reparază cu pricepere. Cu
plăcere dau planuri și proiect
de speze.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie
și sanatorii aranjat conform
tuturor recerințelor moderne;
dietetică după sistemul lui

dr. Lahmann;

(băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald
de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi
medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și să-
nătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schim-
bului organic rheumatism, boale de stomach și de intestine, etc.

Cure de îngrășare și slăbire.
Nu se primesc în stabiliment:
boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrafică și telefon:

Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție
direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. MARIUS STURZA.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Nr. telefonului 604.

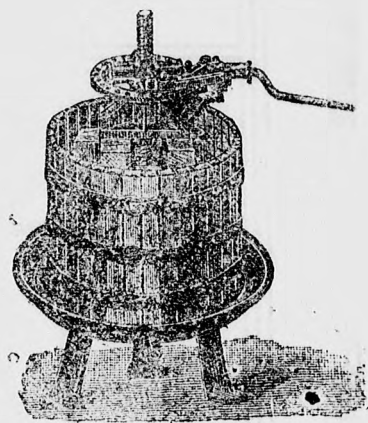
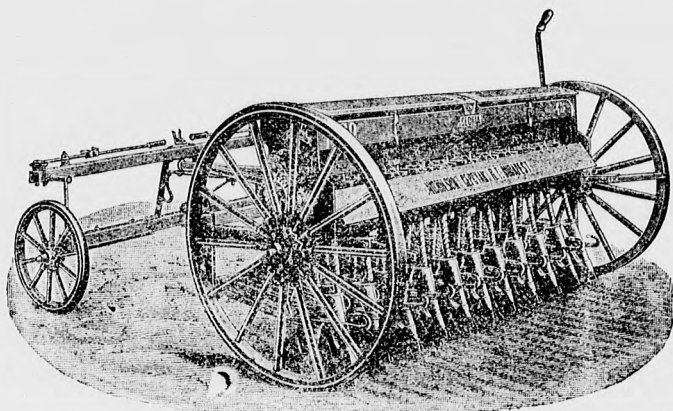
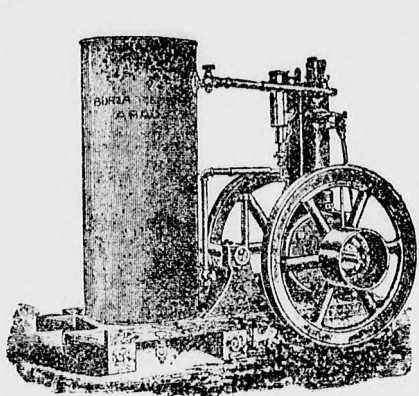
Nr. telefonului 604.

FRĂȚII BURZA

Cea mai mare firmă românească din Ungaria.

== **Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.** ==
(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate. Catalog trimitem gratuit.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuros, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

Centrala: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér Nrul 1 (Palatul Mocsonyi).

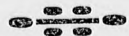
Filiatele: :: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Delta. ::

Capital propriu 1,500.000 cor. Depuneri 5,000.000 cor.

Telefon: Centrala, Direcțiunea: Nrul 510. :: :: Contabilitatea: Nrul 1149.

„ Filiala Buziaș Nrul 10. Filiala Recaș Nrul 14. Filiala Ciacova Nrul 16. Filiala Delta Nrul 26.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administrează depuneri cu case de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese, fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 cor., după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Esecomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hpotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Nrul telefonului :
266

Nrul telefonului :
266

Librăria diecezană

ARAD, strada Deák Ferencz Nrul 35.

Mare și bogat asortiment în recvizite cancelariari, manuale școlare, cărți literare și științifice, piese muzicale, hârtie, registre,
:: recvizite bisericesti ș. a. ::

Cel mai mare și mai bine asortat magazin românesc din Ungaria în ilustrate cu porturi naționale din țară și dela noi, precum și cu vederi frumoase din
:: toată lumea. ::

Comandele din provincă se efeptuiesc cu cea mai mare promptitudine și urgență pe lângă prețuri moderate. — La cerere spedează francat catalog bogat. :: :: ::